SANCTI GREGORII VII ACTA.
(Apud BOLLAND, Maii tom. V, die 25, pag. 568.)

Paulus Bernriedensis:
S. GREGORII VII VITA Auctore PAULO Bernriedensi, Canonico regulari.

CAPUT PRIMUM.

Nomen Hildebrandi, et huic conformia ignis miracula circa ipsum ostensa. Acta usque ad annum 1052.

1. Igitur Gregorius septimus, super quem vere primi Gregorii requievit spiritus, natione Teuscus, patrem habuit nomine Bonicum, et ipse Hiltebrandi sortitus est in baptismo vocabulum, non sine grandi praesagio futurorum. Hiltebrandus enim, Teutonicae linguae vernacula nuncupatione, Perustionem significat cupiditatis terrenae, qualem Psalmista sibi divinitus impertiri precatur, dicens Psal. XXV: Proba me, Domine, et tenta me; ure renes meos et cor meum . . . . Apte vero in baptismo datum est hoc nomen, dicente Joanne Baptista, Marci I: Ego quidem vos baptizo in aqua in poenitentiam; qui autem venturus est post me, fortior est me, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse baptizabit in Spiritu sancto et igne. De hoc igne ipse Salvator ait, Lucae 12; Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat? Quoniam ergo vir iste ignito eloquio Domini repulsurus erat a domo Dei ignita jacula inimici, non incongrue praetulit incendium appellatione, quod exhibiturus erat ferventissima caritatis et veritatis attestatione.

2. Habemus adhuc firmiores in eo divini fervoris praemonstrationes, ex quibus eum quondam Eliae Prophetae assimilavimus, cum forte Isidorum de ortu et obitu Prophetarum legeremus. Ibi enim, si memoria non fallit, caput Eliae recens nati globo ignis traditur illustratum; ad praesignandum videlicet divinae aemulationis ardorem, quo tandem inflammandus erat contra praevaricationes pessimorum Regum, atque seductiones pseudoprophetarum. Simili modo ex Gregorii sive Hiltebrandi parvuli vestibus scintillae ignis visae sunt emicuisse, ad praenotandum sine dubio sancti zeli fervorem quo et ipse igniendus erat contra gravissimas insolentias Henricianae vesaniae, et contra intolerabiles effraenationes Sacerdotalis incontinentiae. Hanc autem scintillarum visionem saepius ostensam, primitus in eo Cluniacensis monasterii Pater S. Majolus fertur adnotasse, atque illud B. Joannis Baptistae adaptasse: Iste puer magnus erit coram Domino. Denique ut cunctas visiones ignis, quas de eo comperimus, sine intermissione commemoremus; visa est etiam de ipsius capite quodam tempore flamma procedere, ad expressiorem similitudinem Eliae, si aetatum fulciremur cooperatione. Verum, sicut illud propheticae increpationis prodigium contigit in infantia, ita istud Apostolicae examinationis ostentum accidit in aetate perfecta.

3. Fuit et in hoc aliqua similitudo Eliae, quod contemptus a quodam calumniatore, terribiliter vindicatus est coelesti igne. Nam cum esset Archidiaconus, antecessoris sui Alexandri; pauper quidam intolerabilem sustinens sibi hereditatis ablatae injuriam, ab iniquissimo et metuendae potentiae viro, flebilem querimoniam detulit Pontifici Romano. Verum hic, cum propterea sibi quoque damnum ab animo irreverenti et infrunito subeundum formidaret, et justa sententia misericordiam sublevare trepidaret; justus Hiltebrandus, quasi leo confidens, cum primum Pontificem ad exerendum ultionem excitare et

confortare tentasset, sed eum a pusillanimitate spiritus nequaquam liberare praevaluisset; sibi vicem illam misericordiae et veritatis committi postulavit. Qua protinus accepta, sententiam anathematis in praedonem dedit. At ille, vel non habens, vel erubescens habere videri timorem tanti judicii; cum exinde tertia die solito (more) exultantis vel insultantis equestrem militiam inter commilitones ventilasset; subito fulminis ictu percussus, veluti durus Pharao, mortuus est.

4. Interea vidit illud famosum somnium, Pontificalis excellentiae et efficaciae vaticinium, quod scilicet ex ore ejus ignis exiret, qui totum mundum igniret; haud dubium quin ille ignis, quem Dominus Jesus Christus misit in terram, et voluit vehementer accendi. Verum non sic impii interpretati sunt, neque sic malignantes experti sunt. Nam quia Spiritum sanctum blasphemaverunt, eumque in servo suo arguentem de peccato, Infernalem titionem vocaverunt: justi Dei ultione, irremissibili delicto obligati, perpetuam miseriam malignae appellationis inciderunt, et mirum in modum, quod piis erat salutiferum, impiis factum est mortiferum. Hic succedit miraculum, non solum Eliae, sed etiam justi Abel, et sapientissimi Salomonis, nec non et aliorum Patrum exemplis gloriosum, quorum videlicet libaminibus illapsa est per speciem ignis gratia sancti Spiritus. Domino namque auctore sublimatus in specula Apostolorum Petri et Pauli, cum in universam terram produceret sonum eorum, et in fines orbis terrae disseminaret verba eorum; moderni Neronis, scilicet quarti Henrici Regis, cujus flagitiis et facinoribus omnis praedicatio veritatis, velut ignis urens, intolerabilis erat, gravissimam contra se persecutionem commovit: ideoque necessitate compulsus fugere de civitate in civitatem, Christianissimae Comitissae Mathildis tutelam ad tempus expetiit. Cumque apud eam in pace factus esset locus ejus, et habitatio ejus in Sion, hoc est in specula divinae contemplationis; recurrente temporum rota, forte

imminebat dies maxime dedita Pontificalibus officiis, quae nuncupari solet Coena Domini. Hanc ergo celebraturus, adiit Abbatiam, vocabulo Nonantulam, sanctorum praedecessorum ejus Silvestri et Adriani patrociniis gloriosam. Ibi nempe sacrosanctis insistens ministeriis, cum jam consummaret sanctificationem Chrismatis, subito coelitus inflammante benedictum liquorem clara specie ignis, conglorificatus est antiquis Patribus signo divinae acceptionis.

5. Sed jam congruum videtur miracula de igne in mirabili extinctione ignis finire, quae in Chronicis venerabilium virorum hac occasione legitur accidisse. Cum praedictus Henricus Romanae civitatis moenibus hostili manu assedisset, et ob hoc ignem quodam loco injecisset, ut, populo a tutandis propugnaculis ad avertenda combustionis pericula converso, sine prohibitione irrumperet; intelligens hanc versutiam fortissimus in fide Christi Gregorius, signum Crucis appinxit, et, velut Tiberis inundantiam effunderet, incendium protinus extinxit, plebemque ad propugnacula defensanda redire praecepit.

6. Nobis etiam redire placet ad commemorandam pueritiam ejus, in qua avunculo suo Abbati monasterii sanctae Dei Genetricis Mariae in Aventino monte, ad instructionem liberalis scientiae et compositionem moralis disciplinae, a parentibus commendatus, in brevi ostendit spectabiles flores utriusque nutrimenti. Jam vero adolescentiam ingressus, profectus est in Franciam, domiturus inibi carnis petulantiam et molestia peregrinationis et instantia eruditionis. Inde post aliquot annos Romam rediturus, occulta Dei praeparatione, moram fecit aliquantum temporis in aula Henrici III, ut, quia sublimandus erat in culmine Sacerdotii, profectus ejus manifestus fieret omnibus ex alta specula regni. Hinc ipse Imperator aiebat nunquam se audisse hominem cum

tanta fiducia Verbum Dei praedicantem. Probatissimi quoque Episcoporum, rei publicae consulentium, admirabantur in verbis gratiae quae procedebant de ore ejus.

7. Post haec Romam reversus, cum studio perfectionis insisteret, et accepta divinitus talenta intellectus atque operationis duplicare satageret, torpentes domesticos sensit inimicos, et illud veritatis elogium probavit: Nemo propheta acceptus est in patria sua (Luc. IV). Proinde parcere volens invidiae, et majorem caritatis fructum quaerere, ingredi statuit in partes Germaniae et Galliae. Cumque venisset ad Aquas pendentes, apparens ei in visione B. Petrus, qui jam ascensiones ejus in Cathedram suam disponebat, prodire eum ulterius prohibebat. Ispe autem, fallacem existimans imaginem, a proposito itinere non reflexit. Item secundae noctis similem visionem praeterivit. Tum vero tertia nocte cum maximo terrore ingerens se facies Apostolica, graviter eum luiturum, si non reverteretur, intentavit; sicque eum in Romanae Ecclesiae solatium revocavit.

8. In diebus illis, mortuo Damaso secundo, successit S. nonus Leo; qui, laudabilis viri prudentiam et sanctitatem ex corde veneratus et amplexatus, ejus per omnia consilia suscepit; et haec eorum concordia plurimum in agro Dominico spinis erutis fructificavit. Interea Subdiaconus ab eodem Papa ordinatus, monasterio S. Pauli, miserabiliter desolato, praelatus est, tali primitus visione confortatus. Apparens ei B. Paulus in basilica sua stabat, ac palam manibus tenens stercora boum, de pavimento levabat, ac foras jactabat. Cumque spectator otiosus assisteret, increpabat eum Apostolus, quare non se adjuvaret: jussitque eum palam apprehendere, et fimum (sicut ipse faceret) ejicere. Latrunculis enim Campaniae diripientibus subsidia alimoniae, in tantum languorem inciderat observantia sanctitatis et regulae, ut

et armenta, licenter ingredientia, domum orationis foedarent; et mulieres, in refectorio necessaria ministrantes, famam paucissimorum, qui remanserant, monachorum dehonestarent. Eliminata igitur omni spurcitia, et recuperata victualium sufficientia, congregavit honestam multitudinem Regularium monachorum: quorum religione et disciplina venerabiliter usque hodie pollet locus iste.

9. Denique tam singularem coepit habere fiduciam super opitulationibus precum illorum, ut, si quando non liberaretur ab adversitatibus, certissimum ei signum fieret, alicujus delicti impedimentum esse inter eos: quo praesenti ipsius examinatione correcto, solito cursu liberationem ejus acceleratam ferebat oratio (Gal. VI). Beatus plane Pater, beati filii, quos inter ignorantia et impunitas culpae moram non potuit habere, sed, exemplo quidem Josue prodita, in spiritu lenitatis, secundum Apostoli praeceptum, castigata est! Si qui tamen, cujuslibet professionis fuerint, majores culpas, et maxime ad immunditiam vel sacrilegium pertinentes, apud S. Paulum committere praesumpserunt, mox in Apostolicae reverentiae (honorem) ab exterminatore perierunt. Sicut enim, primi Gregorii tempore, B. Andreas Apostolus ultor exstitisse legitur sui sanctuarii; ita et in diebus Hiltebrandi ejusdemque Gregorii VII. B. Paulus Apostolus vindex enituit sui sanctificii, utroque scilicet Apostolo cooperante suo operario.

CAPUT II.
Miracula et gesta ante Papatum.

10. Interea spiritualis agricola, sanctus videlicet Leo IX. Papa, considerans et admirans multum fructum palmitis hujus, eo quod ipse maneret in Christo, et Christus in ipso; dilatavit in eo mansionem Christi per impositionem Ordinis Levitici, et ut fructum plus afferret, Romanae

Ecclesiae Archidiaconum instituit. Post haec in partes Galliarum directus, ita creditum sibi Apostolicae vicis exhibuit officium, ut merito cum Apostolo dicere posset «Deo gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt; aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitae in vitam (II Cor. II:).»

11. Primam sane odoris hujus fragrantiam Lugdunum, quae prima sedes est Galliarum, synodali discussione suscepit. Nam, sicut Papa Kalistus narrare consuevit, prima Concilii die, proclamatus est quidam Pseudo-episcopus de Simoniaca Pontificalis culminis ascensione; sed quia ad finem perduci non potuit probatio, in sequentem diem prolata est. Interim quid faceret sibi male conscius? Quo se verteret? Adamante duriorem judicis mentem nullo munere ausus est attentare, non dubitans se per hoc ardentissimum veritatis amatorem magis exasperare quam placare. Data igitur pecunia, oppilavit ora tam accusatorum quam testium, et cooperante securitatis insolentia, tumidus crastinae sessionis cognitori insultavit, dicens: Ubi sunt, qui me accusabant? nemo me condemnavit. Ad haec zelotes Dei alto gemitu suspirans, et frixorium cordis sui super illis qui corrupti erant dedignativo gestu significans, ait ad corruptorem: Credis, o episcope, Spiritum sanctum unius cum Patre et Filio esse substantiae et deitatis? Quo respondente, Credo; Dic, inquit, Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto. Cumque hunc Versiculum, ad commendandam sanctae Trinitatis fidem a Nicaenis Patribus hymnizando prolatum, et B. Hieronymo pro succentu singulorum Psalmorum Damaso Papae commendatum, fiducialiter adorsus fuisset; Gloria Patri et Filio, dicebat; sed, Spiritum sanctum nominare minime valebat. Secundo tentare admonitus, defecit in Filio. Tertio repetere permissus, obticuit in Patre. Tunc demum

pedibus Apocrisiarii provolutus, Simoniacum se esse professus est. Qui mox ut ab Episcopatu depositus est, Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto, clara voce personuit. Et his divinae cognitionis indiciis feruntur nonnulli Pseudoepiscoporum compuncti, malas conscientias spontanea confessione prodidisse, et injuste acquisitas dignitates juste demisisse.

12. Idem venerabilis Archidiaconus Synodum tenuit, cui Hugo Cluniacensis Abbas interfuit: in qua Episcopum quemdam ordine judiciario deposuit. Inde simul ambo profecti, ad flumen quoddam pervenientes transvadabant: Archidiaconus vero praecessit Abbatem. Transmisso igitur flumine, conversus retro respexit, et dixit: Cur talia de me cogitasti? Abbas vero respondit: Tune es Deus, qui cogitationes hominum te scire asseveras? Deus. inquit, non sum: sed tamen, quae in animo volvebas audivi. Dixisti enim in corde tuo, me magis Episcopum illum causa jactantiae, quam zelo Dei deposuisse. Perculsus Abbas conscientia: Rogo te, inquit, per caritatem Dei, ut edicas mihi quomodo hoc sentire potuisti? Quia venientem te, inquit, per alveum fluminis respexi; et, quasi filum tensum foret ab ore tuo usque ad aures meas, inde hoc perpendisse te sensi

13. Altera item die, cum ambo, Archidiaconus videlicet et praedictus Abbas Cluniacensis, ecclesiam quamdam ingressi fuissent; Camerarius Abbatis stans ad orationem, clam aliquos nummos e marsupio protulit, atque pro expensis tribuendos de manu in manum calculavit. Interrumpens autem orationem Archidiaconus vociferando: Exi, diabole; ecclesiam eum relinquere coegit. Tum Abbas: Inhumane, inquit, agis, quod neque orationem nos complere permittis. Orationem, ait, monachi tui sciscitare, et cur id fecerim, poteris cognoscere. Requirens igitur Abbas, invenit quod nummos

computasset. Consequenter Archidiaconus intulit: Et ego teterrimum spiritum ante ipsum hoc idem simulare vidi

14. Eodem itinere venerunt ad quamdam civitatem, multa mortalitate laborantem; in qua vidit Angelum Dei erecto gladio paratum ad occisionem. Unde, cum irent ad oratorium secundum consuetudinem, rogabat Abbatem ut breviaret orationem et quantocius relinqueret civitatem, alioquin omnes perituri essent. Dicto parens Abbas velociter reversus est ad hospitium, et ecce reperit duos viae socios repentina morte prostratos. Cumque festinantissime deseruissent locum pestilentiae, Abbas jam potitus sciscitandi libertate, percunctatus est venerabilem Levitam quid vidisset, quod tantam properationem indixisset; et, quod praedictum est, audivit.

15. Inter haec, Romam proficiscens, cum audisset mortuo Stephano Papa Benedictum quemdam ab iniquis et importunis hominibus contra Canones in Apostolica Sede substitutum, magis acceleravit iter suum: collectaque Synodo Episcoporum in Tuscia, Benedictum quidem sancti Spiritus judicio condemnavit, Gerhardum vero, Florentinae civitatis venerabilem Episcopum, communi bonorum consensu electum Apostolocae Sedi inthronizavit, atque Nicolaum II nominavit. Hoc autem post biennium defuncto, successit Alexander II.

16. Hujus camerarius, nomine Joannes, narrare solebat factum in semetipso divinae curationis miraculum, per venerabilem Hildebrandum adhuc Archidiaconum. Nam cum idem Joannes apud Tusculanum nimis acri febrium dolore fatigaretur, misso nuntio beatum virum rogavit obnixe ne pigritaretur venire usque ad se. Nec mora, quia boni nuntii hominem esse cognovit, venire non renuit. At ille nimio gaudio repletus in adventu ejus, traditis ei omnibus suis, commendavit etiam, humiliter implorans, ut

communem Dominum pro se deprecari, ac religiosos homines in idipsum curaret adhortari. Tunc vir Dei, domestica pietate ab intimis visceribus commotus, ejectis omnibus, se diutissime in orationem cum lacrymis absque verborum strepitu dedit. Completa oratione, Comitissam, cum qua idem Joannes morabatur, vocavit; eamque ut refectionem, pullum videlicet gallinae, infirmo praepararet hortatur. Cui renitenti, eo quod longa debilitate stomachum adeo infirmatum esse non ignoravit, ut etiam ante aliquot hebdomadas cibum percipere fastidierit, vir Dei respondet: Sine modo. Scias enim quod tam festinanter non praeparabitur quomodo ipse desiderabit. Hoc ita res probavit. Nam sufficienter refectus, obdormivit soporatus, ac de omni illa validissima invaletudine sine mora convaluit.

17. Iterum vir beatus ad Ecclesiarum directionem a Domino Papa destinatus, cum inter multa bona opera quae operatus est, Antistitem quemdam, falsis criminibus impetitum, a malignantium calumniis duce Spiritu veritatis eripuisset; Romam reversus, Basilicam Petri Apostoli, causa orationis et gratiarum actionis, ingressus est. Erat ei familiare diverticulum, ut ad B. Mariae Dei Genitricis iconem, consistentem intra eamdem Basilicam, ante eam orando procideret, et plorando cor suum effunderet. Igitur cum hac vice secundum hanc consuetudinem facturus accessisset; vidit, quod dictu mirabile est, ipsam imaginem lacrymas stillare, et quasi dolorem suum pro aliqua dilecti sui molestia significare. Ipse autem repletus stupore et ecstasi, postquam satis in admirationem defixus est, lacrymis lacrymas ubertim reddidit: et supplicatione completa, Lateranense Palatium, salutaturus Domnum Papam, revisit. Qui mox perlati ad eum falsi rumoris excipiens indicium; quod videlicet pro muneribus praenotatum justificasset Episcopum, patenter dedit intelligi quid in sacra imagine significasset similitudo condolendi. Verum cum sapientia,

quae lucebat in vultu ejus, rationem coepisset reddere; erubescebant omnes, qui in praesentia erant, adversarii ejus: et juxta B. Hieronymum, falsus rumor cito opprimebatur, et mordax lingua cito confodiebatur: quippe vita ipsius voce et exemplo commendabatur. Inde cum praedicto more solito repeteret imaginem, converso miraculo, vidit eam arridere sibi tanquam triumphatori.

18. Ne autem haec miracula, quamvis de sanctis, tamen de insensatis rebus, incredibilia videantur: ex probabilioribus orthodoxorum Patrum scriptis fidem dare volumus, quaedam ex his mutuantes exempla quae contra hujusmodi incredulitatem non putamus invalida. Sic enim legitur in Actionibus septimi universalis Concilii, auctoritate primi Adriani Papae collecti: Narravit nobis Dionysius presbyter Ecclesiae Ascalonis, de abbate Joanne anachoreta, dicens: Quia hic magnus in praesenti generatione fuit homo, et ad statum suum Deo placentem hoc de eo miraculum asserebat: In specu, inquiens, senex sedebat in partibus Sochus, possessionis ab Hierosolymis milliariis IX ferme distantis. Imaginem autem habebat senex in specu sanctae et intemeratae Dominae nostrae, Dei Genitricis et semper Virginis Mariae, habentem in ulnis Christum Dominum nostrum. Quotiescumque igitur volebat quoquam pergere, aut ad eremos longinquas, aut Hierosolymam ad adorandam sanctam Crucem et sancta loca, vel etiam in Sina monte oraturus, aut ad martyres qui ab Hierosolymis multis spatiis aberant (erat enim amicus Martyrum oppido senex; nam, nunc quidem ad S. Joannem Ephesum, nunc vero ad S. Theodorum Euchaitam, aut ad S. Theclam Seleuciam pergebat, vel ad S. Sergium Araphani, praestruebat candelam et succendebat, sicuti habebat consuetudinem: et ad deprecationem stans, ut iter sibi dirigeretur, dicebat ad Dominam, in imaginem ejus attendens: Sancta Domina, Dei Genitrix, quoniam viam habeo longam ad ambulandum, multorum dierum spatium habentem, de

candela tua curam habeto, et inextinguibilem eam secundum meum propositum custodi: ego enim adjutorium tuum comitem habens vadam. Et his ad imaginem dictis, abibat: et proposito itinere completo revertebatur, aliquando quidem mense uno, aliquando vero duobus vel tribus, nonnunquam quinque aut sex moratus: et sic inveniebat candelam ordinatam et ardentem, ut eam ad iter agendum egressurus sinebat numquam illam aliquando a semetipsa extinctam vidit, neque a somno surgens, neque ab eremo rediens in speluncam.

19. Item ex eisdem Actionibus ex Vita S. Theodori Archimandritae, cum esset annorum quasi XII, facta est mortalitas ex bubone in illa villa, ita ut et ipse infirmaretur pene ad mortem. Porro detulerunt eum in oratoriam domum S. Joannis Baptistae, quae erat juxta villam, et straverunt eum ad introitum altaris. Porro supra illum in receptaculo Crucis stabat imago Salvatoris Jesu Christi; cumque ex dolore bubonis cruciaretur, repente de imagine ceciderunt super eum roris guttae; et statim, gratia Dei, a dolore convaluit, et sanus effectus est, et ivit domum suam. His exemplis, ad adstruendam fidem sufficere valentibus, ad nostrae narrationis ordinem redeamus.

20. Igitur venerabilis Hiltebrandus vidit visionem, Apostolicae pietatis in proximo suscipiendae praesignationem. Apparuit ei Simon Magus, tripudians et exultans in navi: et ipse sibi videbatur illum insilire, et colluctando pedibus subactum insolubilibus nexibus vincire. Quod navis Ecclesiam significet, rarus est qui ignoret: in qua nimirum Simon Magus, ante beati viri hujus Apostolatum, longe lateque per suos sequaces sacrilega venalitate luserat, libere scilicet et impudenter emens ac vendens ecclesiasticas dignitates. Quomodo autem per hunc athletam Dei prostratus et alligatus sit,

suo loco dicemus. Per idem tempus quidam Pisani pernoctabant in Basilica B. Petri gratia orandi: cum ecce vident ipsum Principem Apostolorum in eadem domo sua, cum hoc praedestinato herede suo deambulantem, eique praecipientem ut stercora diversorum jumentorum, quae sparsim inibi jacere videbantur, in saccum, qui cominus haberi cernebatur, congereret, et dorso imposita egereret. Et quidem per haec stercora, luxurias et spurcitias diversorum hominum, maxime autem Nicolaitarum, et quarti Henrici patroni eorum significari, in promptu est. Sed quomodo et portata et exportata sint, suo tempore, Deo aspirante, demonstrabimus

CAPUT III.

Electio ad Papatum et hanc secuta visio columbae: morbi divinitus Gregorio immissi et ablati, aegri sanati.

21. Nunc electionis ejus, post mortem Alexandri Papae, legitimum ordinem, prout ipsi electores ejus conscripserunt, proponamus, regnante Domino nostro Jesu Christo, anno clementissimae Incarnationis ejus 1083, Indictione et Luna XI, decimo Kalend. Maii feria secunda, die sepulturae Domini Alexandri bonae memoriae secundi Papae. Ne sedes Apostolica diu lugeat proprio destituta Pastore, congregati in Basilica B. Petri ad Vincula, nos sanctae Romanae Catholicae et Apostolicae Ecclesiae Cardinales, Clerici, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri; praesentibus venerabilibus Episcopis; Abbatibus, Clericis et Monachis consentientibus; plurimis turbis utriusque sexus diversique ordinis acclamantibus; elegimus nobis in Pastorem et Summum Pontificem, virum religiosum, geminae scientiae prudentia pollentem, aequitatis et justitiae praestantissimum amatorem, in adversis fortem, in prosperis temperatum, et, juxta Apostoli dictum, bonis moribus ornatum, pudicum, modestum, sobrium, castum,

hospitalem, domum suam bene regentem, in gremio hujus Matris Ecclesiae a pueritia satis nobiliter educatum et doctum, atque pro vitae merito in Archidiaconatus honorem usque hodie sublimatum, Hildebrandum videlicet Archidiaconum; quem amodo usque in sempiternum et esse et dici Gregorium Papam et Apostolicum volumus et approbamus. Placet vobis? Placet. Vultis eum? Volumus. Laudatis eum? Laudamus. Acta Romae X Kalend. Maii, Indictione XI.

22. Ipse quoque Gregorius de electione sua continuo has misit epistolas. Gregorius, in Romanum Pontificem electus, Desiderio Abbati Monasterii S. Benedicti montis Casini, salutem in Christo Jesu. Dominus Papa Alexander mortuus est: cujus mors super me cecidit, et omnia viscera mea concutiens, penitus conturbavit. Nam in morte quidem ejus Romanus populus contra morem ita quievit, et in manu nostra consilii frena dimisit, ut evidenter appareret ex Dei misericordia hoc provenisse. Unde accepto consilio hoc statuimus, ut post triduanum jejunium, post Litanias et multorum orationem, eleemosynis conditam, divino fulti auxilio statueremus quod melius de electione Romani Pontificis videretur. Sed subito, cum praedictus Dominus noster Papa in Ecclesia Salvatoris sepulturae traderetur, ortus est magnus tumultus populi et fremitus, et in me quasi vesani insurrexerunt; ita ut cum Propheta possim dicere: Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me; Laboravi clamans, raucae factae sunt fauces meae; et: Timor et tremor venerunt super me, et contexerunt me tenebrae. Sed quia in lecto jacens valde fatigatus satis dictare nequeo, angustias meas enarrare supersedeo. Te igitur per omnipotentem Dominum rogo, ut suffraganeos Fratres et Filios, quos in Christos nutris, ad exorandum Deum pro me provoces, et ex vera caritate invites: quatenus oratio, quae me liberare debuit, ne incurrerem periculum, saltem tueatur in periculo positum. Tu autem ipse quantocius ad

nos venire non praetermittas, qui quantum Romana Ecclesia te indigeat, et in prudentia tua fiduciam habeat, non ignoras. Dominam Agnetem Imperatricem, et Rainaldum venerabilem Cumanum episcopum ex nostra parte saluta: et quantum erga nos dilectionis habuerint, nunc ut ostendant, nostra vice fideliter obsecra. Data Romae, IX Kal. Maii, Indictione undecima.

23. Gregorius, in Romanum Pontificem electus Gottifredo Duci salutem in Domino Jesu Christo. Grata nobis est laetitia tua, quam in litteris tuis de promotione nostra te habere cognovimus; non ut hoc aliqua causae nostrae delectatio faciat, sed quod eam ex fonte sincerae dilectionis et fideli mente derivatam esse, non dubitamus. Nostra enim promotio, quae tibi ceterisque fidelibus piam de nobis existimationem et gaudium administrat, nobis interni doloris amaritudinem et nimiae anxietatis angustias generat. Videmus enim quanta nos solicitudo circumstat: sentimus quam nos suscepti oneris sarcina gravat: sub quibus, dum nostrae infirmitatis conscientia tremit, anima nostra in Christo potius dissolutionis requiem, quem in tantis periculis vitam cupit. In tantum quippe commissi nobis officii consideratio nos sollicitat, ut, nisi in orationibus spiritualium hominum, post Deum, aliqua fiducia nos sustentaret, curarum immensitate mens nostra succumberet. Peccatis enim facientibus, ita pene totus mundus in maligno est positus, ut omnes (et praecipue qui in Ecclesia Praelati sunt) eam potius conturbare, quam fideli devotione defendere vel celebrare contendant, et, dum suis aut lucris aut praesentis gloriae desideriis inhiant, omnibus, quae ad religionem et justitiam Dei pertinent, se velut hostes opponant. Quo magis nobis dolendum est, qui susceptum universalis Ecclesiae regimen in tanta difficultate, nec rite administrare, nec tuto deserere possumus. Ceterum, quia fidei et constantiae virtutem (donante Deo) in te sitam esse cognovimus; omnem, quam oportet in

carissimo S. Petri filio, in te fiduciam habentes, animum tuum de nostra itidem constantissima dilectione, et erga honores tuos promptissima voluntate, nequaquam dubitare volumus. De rege vero mentem nostram et desiderium plene cognoscere potes; quod, quantum in Domino sapimus, neminem de ejus praesenti ac futura gloria aut sollicitiorem, aut copiosiori desiderio nobis praeferri credimus. Est etiam haec voluntas nostra, ut, primum oblata nobis opportunitate, per nuntios nostros, super his quae ad profectum Ecclesiae et honorem Regiae dignitatis suae pertinere arbitramur, paterna eum dilectione et admonitione conveniamus. Quod si nos audierit, non aliter de ejus quam de nostra salute gaudebimus; quam tunc certissime sibi lucrari poterit, si, in tenenda justitia, nostris monitis et consiliis acquieverit. Sin vero (quod non optamus) nobis odium pro dilectione; omnipotenti autem Deo, pro tanto honore sibi collato, dissimulando justitiam ejus, contemptum non ex aequo reddiderit; interminatio, qua dicitur: «Maledictus homo, qui prohibet gladium suum a sanguine,» super nos, Deo providente, non veniet. Neque enim liberum nobis est, alicujus personali gratia legem Dei postponere, aut a tramite rectitudinis pro humano favore recedere, dicente Apostolo: Si hominibus placere vellem, servus Dei non essem. Data Romae II Non. Maii, Indictione XI.

24. Post haec, Pontificali benedictione confirmatus, quam acceptus sibi fuerit, ad exemplum Evangelii Pater coelestis ostendit, quoniam mysteria, quae abscondit a sapientibus et prudentibus, revelavit parvulis. Nam duo rustici, non improbabili curiositate ducti, cum adventum novi Pontificis in Lateranam dioecesim comperissent, ad videndum eum mutuis cohortationibus instigati, ad ecclesiam properant. Quo cum pervenissent, invenerunt eum juxta altare Missarum solemnia celebrantem. Quem curiose inspicientes, omnes motus corporis et gestus ejus diligenti animadversione notarunt. Sed alter eorum velut

in ecstasin raptus, vidit columbam de coelo descendere, humeroque Gregorii dextero insidentem alis extensis caput ejus velare. Completo vero Canone, columba collum protendens, calici rostrum, ut sibi visum est, immisit: quo retracto, unde venerat, illico reversa est. Stupefactus igitur novo miraculo rusticus, atque post paulum ad se reversus, ad propria remeavit.

25. Sequenti nocte tres viri, habitu decoro vultuque splendido, ei apparuerunt: quorum unus, vestitu succincto canicieque decenti, figuram Petri, (ut in picturis videre solebat) sibi expressit: alius vultu splendidus, statura procerus, in admirationem simul et timorem convertit inspectorem; tertium, cujus qualitatis esset, non adeo curiose quaesivit. Proinde affabilior horum trium, quis esset diu haesitans, tandem canum illum sermone aggressus, quis ille major esset, vel quo censeretur nomine, sciscitatus est: a quo responsum, quod Sol vocaretur, accipiens, insuper ita increpatus est: Quare non annuntiasti Gregorio, quod heri vidisti? Ille vero perterritus, nihil se vidisse testatur. Oblitusne es, inquit, quod columbam heri inter Missarum solemnia requievisse super humerum ejus videris? totamque visionem, ut viderat, sibi retexuit. Deinde praecepit ei ut quantocius ad Gregorium iret, quia eadem die inde erat transiturus, atque ex ordine ei visionem recitaret. Mane facto rusticus, quid ageret dubitans, atque visionem illusionem esse secum pertractans, quemdam ejusdem loci religiosum virum adit, et quid sibi visum fuisset intimavit. Id autem consilii accepit, quatenus Dominum obnixe deprecaretur ut, si ex illo haec visio fuisset, secundo ac tertio ei revelare dignaretur: quod ita rusticus devote peregit. Secunda igitur nocte item commonitus, obnixius precibus institit. Tertia vero nocte, cum iidem viri terribilius solito se ingessissent: praecepit ei unus ut, si vitam aliquandiu vellet differre, ne dubitaret, quod jussus fuerat, Domino Apostolico denuntiare; ac subintulit: Si tu,

cum prope fuerat, jussis nostris minime obtemperasti, necesse est te post eum longius eundo laborare. Sed ille. certius adhuc aliquid ab his elicere gestiens, dixit: Ego quidem rusticus sum et indoctus, quid mihi in signum dabitur, ut a tali persona credatur? Unus eorum, qui tantum solebat pro ceteris loqui, dicebat: Haec dices Gregorio, quod etiam ipse verum esse cognoscit: quoniam accedens ad altare, quod eodem die cogitavit, apud omnipotentem Dominum impetrare meruit. Rusticus ad Gregorium perveniens, secretum ab eo petiit; et quae itineris et laboris ejus causa extitisset, fideliter insinuavit. Ille vero benigne subridens, ac signum praecognoscens, rusticum, tantae legationis nuntium, ad sua regredi cum Apostolica benedictione permisit.

27. Quadam aestate, quae Romae humanis corporibus valde contraria est, dum idem vir Dei maximis per integram hebdomadam aestuaret febribus; apparuit ei B. Dei Genitrix semper Virgo Maria; atque, ut indignationem ostenderet, ventrem ejus manu versa percutiens, recessit. Deinde per alteram septimanam adeo debilitatus est, ut respirare eum, qui exitum ejus praestolabantur, vix sentire possent. Finita hebdomada illa, rursus ad eum Beata Dei Genitrix, hora diei quasi sexta, accessit; qualis se haberet, et si adhuc satis poenarum luisse sibi videretur, ab eo sciscitatur. Cui ille respondit: Domina piissima, ut tibi videtur. Tum leni manu, quasi corpus ejus perungens, ab oculis ejus evanuit. Mox illo vestimenta sua, quasi ad ecclesiam processurus esset, requirente; hi, qui aderant, prae nimia infirmitate minus sanum sentire aestimabant. At ille, nil mali se habere affirmans, extorquet ut vestibus se induant, atque ad ecclesiam perducant. Quo facto, in tantum sanitate recepta convaluit, ut etiam sacra Missarum solemnia publice in ecclesia Salvatoris sequenti die celebraret.

28. Inter haec, quanta obedientia tanto viro exhibenda foret, Hermanno tunc temporis Cardinali, sed postmodum Brixiensis Ecclesiae praesuli, divinitus ostensum est. Nam cum ab eo ad mensam quadam die vocatus non venisset, nocte insequenti, terribilis ei quaedam species apparuit, eumque vehementer increpavit, dicens: Ut quid, miser, imitatus es contumaciam Dathan et Abiron, supersedendo Gregorii ad convivium invitatione, sicut illi superbe respuerunt S. Moysi ad concilium vocationem? An excidit tibi, quanta millia millium in inferno demersa sint propter unius Protoplasti inobedientiam? Festina ergo ad satisfactionem, si evadere cupis debitam rebellibus damnationem. Itaque mox, ut opportunitas data est, provolutus est pedibus clementissimi Papae: nec mora, veniam impetravit lacrymosa supplicatione.

29. Nunc libet duo miracula sanctitatis per B. Gregorium divinitus facta breviter assignare: ne forte ingressis nobis silvam densioris historiae, excidant memoriae. Quodam namque tempore, cum de more sacras manus ablueret, ipsa ablutionis aqua instar lactis facta, aegrum quemdam, cum fide recuperandae sanitatis eam in usum sumentem, confestim ab aegritudine liberavit. Item, cum in comitatu gloriosae Mathildis delitesceret, et rabiem persecutionis, de qua posthac plenius dicturi sumus, declinaret; quadam die venerabilis Hubaldus Mantuanus Episcopus indicavit ei quod coquus ejus, nimia infirmitate praegravatus, de lectulo surgere non valeret. At ille, necessarii commutationem non habens officii, cum fide grano sinapis comparanda, transtulit montem infirmitatis, et crevit in validum gratia sospitatis. Eadem quippe hora, qua jubentis vocem audivit, surrexit, ac necessaria preparavit.

CAPUT IV.

Gregorii Decretales Epistolae contra Simoniacos et fornicarios.

30. Jam tempus exigit, aliquot Decretales beati Praesulis Epistolas, contra Simoniacos et Nicolaitas in Galliam atque Germaniam transmissas ponere: et subinde, quid sibi velit saccus ille stercoribus refertus, quem supra Pisanis visum commemoravimus, aliquam, ut promisimus, conjecturam facere. Denuntiatio quippe regularis judicii, praedictorum haereticorum eisque faventium concutiens et coercens ignominiam, non absurde videtur comparari sacco stercora continenti; quem videlicet vir sanctus quodammodo portavit, dum, Epistolas mittendo, conversionem eorum, quos notavit, diu patienter expectavit: exportavit autem, quando pertinaces in errore, synodali consensu ab Ecclesia separavit. Harum igitur Epistolarum prima nobis occurrit, ad Ottonem Constantiensem Episcopum directa, quae ita se habet.

31. «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri Ottoni, Constantiensi Episcopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Instantia nuntiorum tuorum,» etc. Vide infra inter epistolas S. Gregorii.

32. Qua vero contumacia praenominatus Episcopus decretis salutaribus resultaverit, vel potius insultaverit, sequens Epistola prodit. «Gregorius, servus servorum Dei, Ottoni Constantiensi Episcopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Perlatum est ad Nos,» etc. Vide inter epistolas.

33. Hic Clero et populo demandat ne inobedienti Episcopo obediant. «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Clericis et Laicis majoribus et minoribus in Constantiensi Episcopatu consistentibus, Christianam legem diligentibus, salutem et Apostolicam

benedictionem. Misimus Fratri nostro, Episcopo vestro, Ottoni,» etc. Vide inter epistolas S. Gregorii.

34. Ad Laicos, pro exequendis superioribus institutis. «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Rodulfo Duci Sueviae, atque Bertholdo Duci Carentano, salutem et Apostolicam benedictionem. Scimus quoniam prudentia vestra miserabilem Christianae religionis desolationem perspicaci mente perpendit,» etc. Vide inter epistolas.

35. Item ad Laicos pro iisdem institutis. «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo filio et nobilissimo Comiti Adelberto, et ejus uxori, salutem et Apostolicam benedictionem. Gratias Deo referimus,» etc. Vide ubi supra.

36. Ut nullus obediat Episcopis praefata statuta contemnentibus vel negligentibus. «Gregorius, servus servorum Dei, omnibus Clericis et Laicis in regno Teutonicorum constitutis, salutem et Apostolicam benedictionem. Audivimus quod quidam Episcoporum apud vos commorantium,» etc. Vide ubi supra.

37. Has Epistolas prosecuta est, ipso praesidente generalis Synodus; in qua, sicut gesta ipsius continent, sententia anathematis data est in omnes Simoniacos et Nicolaitas haereticos, qui in erroris sui secta indurati, synodalibus Sanctorum Patrum definitionibus et Decretalibus eorum statutis scienter inobedientes, apostatarumque pertinacia eis recalcitrantes, studio et voluntate refragantur. Ecce saccus stercoribus plenus (Ezech. I, 9), eatenus arguendo, obsecrando, increpando cum omni patientia et doctrina portatus; sed ex tunc justa ultione divini zeli exportatus, secundum ordinem quem suis ultoribus ipse Dominus per Ezechielem Prophetam ostendit, dicens: A sanctuario meo incipite. Clamor namque Sodomorum et Gomorrheorum usque ad ipsius

Pontificatum multiplicatus fuerat nimis (Isa. I, 9): in eo scilicet quod praedicti haeretici eorumque fautores, nimia peccandi libertate effraenati, peccatum suum sicut Sodoma praedicaverunt nec absconderunt: ideoque, nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen incorruptionis, quasi Sodoma fuissemus, et quasi Gomorrha similes essemus.

38. Hac fama justificationis instigati Babenbergenses Clerici, detulerunt ad aures ejus Simoniacum introitum Pseudo-episcopi sui, nomine Hermanni. At ille, contracta non minima pecunia pretiosi metalli et vestimenti copia, speravit Apostolicum rigorem muneribus emolliri posse: et approximans Romae, exoravit venerabilem Hermannum, Metensis Ecclesiae Episcopum et Apostolicae Sedis Legatum, qui tunc forte [in] societatem itineris inciderat, uti se ad Dominum Papam praeiret, et intercederet. Quod cum attentasset, et humanae placationis non parvam materiam affore designasset; vir justus, excutere manus suas ab omni munere solitus, ut erat in conclavi suo positus, Spiritu sancto se inflammante, respondit: Fac eum, si aliquam fidelium communionem velit obtinere, in partes suas redire, et monasticae regulae districtum jugum poenitendo subire: quoniam, propitius sit mihi Deus, si domum istam mihi impleret auro et argento, nunquam, me consentiente, Episcopali fungetur officio. Hoc itaque modo et iste Simoniacus submotus est a Sacerdotio.

CAPUT V.

Conjuratio in Vitam S. Gregorii. Comprehensio et liberatio.

39. Jam vero qualiter inimicorum fraudes, tentationes, pericula, detractiones irrisiones, captiones custodias propter nomen Domini; postremo, qualiter, Domini

juvamine et sustentatione Apostolorumque comitante suffragio, Reges, Tyrannos. Duces, Principes, animarumque hominum captivatores, voratores; insuper lupos, Antichristi videlicet ministros, Archiepiscopos, Episcopos, et reliquos Ecclesiasticos pervasores fortissimus athleta Dei superavit, nequaquam silentio praeterire dignum ducimus: quatenus tam praesentibus quam subsecuturis sit in exemplum, et populus sanctae Ecclesiae olim nostrum saeculum fuisse cognoscat sub tanto talique Pastore prolapsum. Indecens enim et inconveniens esse videtur tradere oblivioni Patris hujus laborem, cum etiam profanarum causarum memoria penes seculares pro fortitudinis exemplo fiat. Hujus quidem exemplum si tenaci memoriae tradatur, fit sanctae Ecclesiae supplementum, Christi fidelium ornamentum; et in haereseon profanarum veniet detrimentum. Hinc enim justorum (pugnae) iterum prima sumpsere principia: hinc Ecclesiastica victoria et perpetuae felicitatis quodammodo per filium haereditas (propagatur).

40. Fuit itaque quidam vir in Urbe, perditionis filius, omnium hominum sceleratissimus et iniquissimus; cujus quidem memoria aerem ipsum commaculat? cui pro dulcedine perjuria, fallaciae, luxuriae, traditio, homicidia, machinationes, susurrationes, conspirationes, fraudes, deceptiones, conventicula fuerant; et quidquid virtuti esse potest inimicum, sibi per omnia (licere) credebat; pater furum et socius periuriorum, clypeus fallacis et hasta moechi, galea homicidarum et scutum traditionis, tegumentum machinationis, custos susurrationis, anxietas conspirationis, coloratio fraudis, risusque deceptionis, et crypta malae conventionis: ad cujus confugium omnis haereticus omnisque scelestus properabant: cujus ala velabat scandala, sub cujus umbra Leviathan ipse tortuosus coluber dulciter et suaviter quiescebat. Qui ad augmentum tanti commercii turres quamplures in Urbe

construxerat; et, posthabitis tam Dei quam hominis inimicitiis, quidquid ante suae perversae mentis oculos incentor malitiae, diabolus videlicet, adduxerat, peragere satagebat. Levia quidem sibi et dulcia verba, sed in fine jacula et absynthium fuerant: qui ad sui destructionem quemdam suum compatrem occidit: in cujus domum, re nondum plene cognita, perrupit, quam etiam destruxit: et peracto tanto scelere, in turrim, quam, vivente patre suo Stephano Urbis Praefecto, construxerat, se recepit. Ad cujus facinus vindicandum vir Dei accensus, una cum adhuc vivente Papa Alexandro, maledictionis et anathematis eum vinculis alligavit. Ille, ad augmentum suae confusionis, cum quibusdam quos sibi asciverat, Nicolao videlicet et Berthramo, ad perditionis filium, scilicet Henricum Regem properavit; et, communicato magnae impietatis consilio, Cadaloum Parmensem; haereticum, Romam conductum, hospitio recepit; et praelia multa, illius ob adjutorium, in urbe commisit: cui solatium omnes haeretici Simoniaci pro posse impendebant, et per ipsum sanctam Ecclesiam confundere disponebant. Sed, haeresiarcha tandem illo mortuo, confusus iste pactum se cum Domino Papa facere, et fidelitatem jurare spopondit. Quod et fecit: sed quae fides ei esse potuit, cui veritas nunquam adhaesit? Stabat quidem, propter summi Sacerdotis potentiam, ut praedo ligatus: sed quas poterat fraudes animo tenus perpetrare non desinebat tartareus haeres. Si quando eum venerabilis Pater Gregorius ut a talibus pedem retraheret hortabatur, in pejus quotidie suum verrebat pectus: sicque factum est ut in ipsa turri, quam mirae magnitudinis supra pontem S. Petri construxerat, viros sicarios poneret; qui, ab omnibus introeuntibus et exeuntibus, ex rebus quae ferebantur praedam caperent.

40*. Qua de causa Praefectus Urbis, Cincius nomine, vir utique prudens, carus Deo et hominibus (qui non ut laicus, sed veluti fidelis monachus, Deo serviens justitiam

verrebat excolebat in omnibus), quadam die eum cepit, et in carceris squalloribus tantum latronem, ut dignum fuerat, tradidit. Tandem interventu quorumdam Nobilium Romanorum, permittente hoc clementia Domini Papae, peractis supra sancti Petri corpus sacramentis suae meliorationis, datisque obsidibus et reddita turri de qua confidebat, dimissus est. Tunc allatis arietibus, et machinis, ferreisque malleis, funditus est eversa, et sic Urbs aliquantisper quievit; et iniquorum factio, timore magno concussa, conticuit. Sed quid miser faceret? Quousque potuit, iniquos, licet longe positos, tam per se quam per suos nuntios adiit. Ipse lustravit Apuliam, Lucaniam, Ducem Guiscardum et ceteros excommunicatos visitans; statuitque cum ipsis tempus opportunum, quomodo Dominum Papam caperet et occideret: filium vero suum ad Guibertum haereticum Ravennatem direxit, idem pactum compositurum: sicque ac Regem etiam suae fallaciae destinavit litteras, promittens eumdem Patrem regio conspectui repraesentandum. Compositis itaque hujusmodi molitionibus, ad tempus quievit; exspectans nimirum opportunitatem ut eum caperet, et iniquorum populo ad necandum traderet. Sed Dominus omnipotens, qui captione sua mundum liberans diabolum captivavit, Ecclesiae statum in melius provexit; et filium iniquitatis non solum puero suo nocere prohibuit, sed etiam propriis rebus privavit.

41. Prolapso itaque fere anno, ministri diaboli tempus advenit. Nam, instante festivitate Dominicae Nativitatis, conspiratores suos, cum quibus conjuraverat, hortari coepit ut ad tantum flagitium mente prompti concurrerent, animumque aptarent; promittens eis ineffabilia, libertatem futuram, quaestum sine mensura, imitator per omnia fratris et magistri sui diaboli; qui solius morte Domini mundum sibi totum possidendum promittebat. Sed, sicut scriptum est, dum capit, capitur; dum praedari incipit, praeda fit; et dum ambit illicita

quae nondum possederat, perdidit acquisita quae retinebat. Sic etiam iste, minister utique illius, si corde deprehendisset se tantis rebus expoliandum, fortasse quoquo pacto a tanti sceleris perpetratione, amore suarum rerum magis quam Dei, manum retraheret. Sed quoniam obcaecavit eum malitia sua, qua suffarcinatus incedebat, rem ad effectum perducere conatus est; non timens, imo postponens animae suae periculum; alter Judas, manus in Dominum suum et Christum Domini injecit. Praesente itaque tantae festivitatis die ad peragendum Vigiliarum obsequia Pontifex, ut mos est, ad B. Mariae ecclesiam, quae, ob tantarum devotionum merita, Major vocata est, cum parvo Clericorum et Laicorum numero properavit. Nam mos Urbis fuerat semper, in tantae solemnitatis excellentia, omnes ad eamdem ecclesiam confluere, totamque noctem illam hymnis et laudibus intentos pervigilem ducere. Sed, Domino disponente, ad evitandam tantam ecclesiam tanti Pastoris sanguine perfundi, ut ministri diaboli animus, inhians sui ad destructionem, quae male voluerat perficere possit, populus tunc convenire prohibitus est. Diei namque ipso Vigiliarum tantam aether aquarum inundationem profuderat, ut ipsum primi temporis imminere diluvium omnibus videretur. Vix enim aliquis domus suae limen linquere, vicinique sibi juncti casam, si necessitas aliqua exigeret, intrare, ne dum ecclesiam tam longe sitam penetrare valebat. Loquebantur enim quodammodo mundi elementa futurum scelus, et inauditum facinus praesagiebant.

42. Sed quid plura? Adest nox, in qua tenebrarum filius lucis aggreditur ministrum. Missis itaque exploratoribus ad alios exquisitores venerunt: nam quamdam societatem, juxta eamdem ecclesiam, ex ipsius vici habitatoribus sibi asciverant: et, notantes omnia, ad notitiam scelesti illius miserant quae scrutati fuerant. Tunc ille legionem suam, loricis indutam, cum festinatione

conduxit; ponens ita, ut post peractam sive de nece victoriam, seu de vivo portato triumphum, quemcumque equum quis habere posset, ascenderet: ne quis contra ipsos meditaretur insurgere. Ventum tandem ad ecclesiam est: Papa vero gloriosus in Praesepi positus Missam noctis primam, sicut docet religio, decantabat; corpusque Dominicum tam ipse quam Clerus ejus susceperat; reliqui vero qui aderant, eadem adhuc Sacramenta percipiebant; cum magnus subito clamor, magnus et ululatus ex improviso intonuit, et ecclesiam ipsam implevit. Tunc undique lustrantes ecclesiam, evaginatis mucronibus percutientes quos poterant, ad locum Praesepii, quo Papa eximius residebat, convenerunt: percussisque ibidem aliquantis, ruptisque ostiolis illis, angulum brevem Praesepii aeterni Regis et Matris truculentis manibus intraverunt. Tunc injecerunt in eum manus, et tenuerunt. Quorum unus educto gladio caput ejus abscindere voluit, sed tamen Domino volente non potuit. Percussum tamen in fronte, graviterque vulneratum, de Missa nondum finita violentis manibus abstraxerunt, caedentes et percutientes. Ille vero, ut agnus innocens et mansuetus, ad coelum oculos erigens, nullum eis dedit responsum, non reclamavit, non reluctatus est, neque ut sibi in aliquo miserentur rogavit. Tandem, exutum Pallio et Casula seu Dalmatica et Tunica cum Camisia, relictis ei tantum amictu et stola, ut furem tractum, post dorsum cujusdam sacrilegi posuerunt. Ille vero, qui frontem gladio percusserat, arreptus a daemonio, ante ejusdem ecclesiae atrium diu volutatus est spumans, equusque ejus fugiens nequaquam ulterius inventus est.

43. Tanti fama mali totam cito perculit Urbem. Quis unquam tanta flentium tantaque funebria narrare lamenta poterit? Sicut enim de Domini nostri Nativitate Urbs ceteris civitatibus altius congratulari solita fuerat; sic modo commota, tristitiam sibi non modicam advenisse

proclamabat. Expavit pariter hoc factum coelum et terra, et ad tantum facinus vindicandum corda praeparantur omnium. Tunc impletum est quod dictum est per Prophetam: «Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum, et gaudium vestrum in planctum» (Tob. II.) Et illud: «Plorans ploravit in nocte, et lacrymae ejus in maxillis ejus: non est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus» (Thren. I.) Tunc sancta Ecclesia Dei dicebat: «Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo die ac nocte?» (Hier. IX.) Et illud: Audite, obsecro, universi populi, et videte dolorem meum. Tunc, omnis maritus sumpsit lamentum; et quae sedebant in toro maritali, lugebant. Omnis itaque Clerus, Pastore percusso, huc illucque discurrebat, et cuncta pene altaria exeuntes denudabant. Nihil alicubi, praeter quod ante dictum fuerat, in ecclesiis divini Officii illo die factum fuit. Elementa tamen, ad tempus usque illud turbata, ne populum zelantem Domini zelum praepedirent, pacata monstrabantur. Terra vero aquam pene cunctam, quam nimia inundatione sustinuerat, absorbens, iterum quodammodo siccum ad hoc omnibus ulciscendum ostendit. Tota itaque nocte signis tubisque sonantibus, militibusque omnes aditus lustrantibus, ne aliquo portaretur extra Urbem ingenio, nullum usquam vestigium patuit: sane re dubia omnibusque ignorantibus utrum vivus an mortuus esset, populo congregato in Capitolio, referentibus quibusdam innotuit quod in quadam turri captus teneretur. Tunc omnes gentes tulere voces ad sidera.

44. Verum, ubi primum dies terris est reddita, omnes inter se hortantes populi innumerabiles ad domum Antichristi venerunt. Incepta itaque pugna est: sed primo congressu pars hostilis fugam arripuit, omnisque factio in eadem se turri conclusit. Tunc omni parte vallatae ignis appositus est, allatisque machinis et arietibus, rumpitur murus, cunctaque inibi conclusa fit Domini populo praeda. Nemo

suum periculum vitabat, sed sui oblitus pro posse pugnabat. Porro quidam vir, cum quadam nobili matrona, Patrem Gregorium secutus est, qui ei solatium aliquantisper fuerunt. Vir namque ille, taedio detractionis, et algore hibernalis noctis afflictum, allatis calefecit pellibus, pedesque ejus in sinu suo composuit.

45. Verum, quanto istius animosa fides, tanto alterius mulieris linguosa perfidia. Nam sicut olim, Dominicae Passionis tempore, ancilla ostiaria Petrum terruerat; sic ista Vicarium ejus mordacibus opprobriis conturbabat: quae quidem illius traditoris soror fuerat, et idcirco tanto Patri maledicere non formidabat. Alter vero, ejusdem traditoris minister et sequipeda, evaginatum gladium retinens, tanti viri caput ipso die se abscissurum, blasphemando asserebat. Cujus impietatis vindictam velocissimum Domini judicium non distulit. Nam lancea, a foris vibrata, guttur ejus dirae vocis venam obtruncans, ad terram morientem palpitantemque prostravit, sicque ad tartarum misit.

46. Traditor autem, jam jamque videns capiendam esse turrim, et sibi periculum mortis imminere, coactus procidit ad pedes beatissimi Papae, dicens: Semper misericordiam, Pater, docuisti, docens perfecisti; errantesque convertens, conversos in fide solidasti, suscipe errantem, et ab iniquitatibus se convertentem; conversum solida, ne me desperationis profunditas absorbeat. Peccavi, erravi, tradidi, interfeci, sacrilegium perpetravi. Matris Regis enim thalamum corrupi, violentisque manibus tugurium et parvum secretarium Dei Filii violavi. Te Patrem, et meum Dominum, ut parricida, perjuriis, sacrilegiis, manibus pollutis ex illius gremio attraxi. Suscipe, libera, tuere, misericordiam fer; da remedium, consilium, suffragium: injunge poenam, pone poenitentiam carceris, exilium, patriae diffugium; et Dei judicio in me justissime commotum, ex more, placa

populum. Tuis me pollutum sanctis suscipe manibus: et hujus diei mihi poenitenti concede spatium. Furcas mihi jure paratas corde conspicio, dignam poenam intueor; et idcirco corpore prostrato, corde demisso me potentiae tuae trado. Tunc Papa clementissimus, pio ut erat pectore, tanta supplicantem adorsus est: Video te felle amaritudinis obligatum, et tuae mentis oculos tenebroso squalore contectos; qui lumen verae lucis, nobis tanto tempore laborantibus, cognoscere nequiverunt. Tu ipse nosti quantis religiosis viris te commonuerim, quantisque per memetipsum patientissimis admonitionibus sollicitaverim, quibus non solum non acquievisti, verum etiam in deteriora prorupisti: sed tamen adhuc janua tibi vitae patet, tantum ut convertaris corde. Qui mox ad terram corruens, verum se reum miserumque confessus est, promittens omnia sibi injuncta incunctanter perficere. Tandem vir mitissimus, solita sibi pietate commotus, respondit: Quid mihi ex ipsa injuria irrogasti, paterne indulgeo. Quod autem in Deum et Matrem ejus, Apostolosque seu omnem Ecclesiam contraxisti, luendum fore pronuntio: ita ut primo Hierosolymam tendas; et postmodum, si vivus inde reversus fueris, nostris te manibus et consilio repraesentes, ut sic saltem modo aliquo gratiam tibi conciliare omnipotentis Dei valeas. Et quemadmodum cunctis filiis Ecclesiae, subversionis hactenus exemplar fuisti, ita de cetero conversionis fias. Haec itaque cuncta, prout jussum est, ut videbatur, explere libentissime spopondit: et sic, diei illius liberationem promeruit.

47. Tandem Papa pius ad fenestram erectus, turbae furenti expansis manibus, ut componeretur, et aliquanti majorum turrim ascenderent, innuit. Nonnulli vero, putantes quod eos ad opus quod inceperant, hortaretur, fortissimo impetu turrim scandunt. Et sic foras adductus est, turbis omnibus flentibus prae gaudio, et prae pietate clamantibus; cernebatur enim totus cruoris magnitudine

respersus; et ideo nimio horrore perculsi voces ad sidera proferebant. Facta igitur victoria omnes una cum papa Gregorio ad Dei Genitricis ecclesiam, de qua nocte ipsa abstractus fuerat, gaudio non modico repleti conveniunt. Tunc Pater communis Missam, quam nocte, ministris diaboli praepedientibus, finire non potuerat, hora ipsa complevit; et cum tanta victoria revertentibus benedictionis Dominicae gratiam dedit.

48. Deinde, cibis summo tenus degustatis, rursum conveniunt, adhuc plenius perscrutari omnes, qui inimico Dei se conjunxerant. Inventis autem illis omnia bona ipsorum perdunt et exterminio tradunt, nihil omnino linquentes praeter personas, quae fugae praesidium ceperant. Verum dum apud praefatam ecclesiam populus pro Pastoris liberatione grates Deo redderet, iniquus ille Judas fugam cum uxore, filiis et fratribus arripuit, et, sic dimissis rebus suis, nudus evasit. Quidquid vero sui juris olim esse poterat, populus postea adveniens distraxit; turribus ac domibus subversis, praediis vero fisci titulo sociatis. Perditionis vero filius et Antichristi minister, ante mundi constitutionem damnatus, post suam evasionem, quidquid promiserat non solum minime persolvit; sed etiam quibusdam sui similibus profanis associatus, consilia malignitatis contra liberatorem suum dare, quoad vixit, non abhorruit.

CAPUT VI.

Henrici IV identidem ad vomitum redeuntis perversitas contra jura Ecclesiae.

49. His itaque praemissis, ad ea quae cum Rege Henrico peracta sunt, veniamus; et innocentiam Gregorii Papae ostendendo, mala, quae pro bonis receperat, tam praesentibus quam etiam subsecuturis, prout possumus, indicemus. Nonnullos enim fore credimus qui, partim rei

gestae, partim auctoritatum SS. Patrum ac Decretalium ignorantia, contra suae salutis periculum, Patrem communem reprehendere, infamare, et, quod omnino inspectante Deo malum est inexistimabile, maledictiones ingeminare nequaquam timeant. Qui si forte, divina inspiratione commoti, magis amore cognoscendae veritatis quam superbae procacitatis instinctu hoc agerent; veridicis et approbatis religiosisque viris interrogatis crederent. Habent enim religione pollentes Episcopos infinitos, et, ut e multis paucos enuntiemus Geraldum Ostiensem, qui, ob vitae meritum ab Apostolica Sede Gallicanis ex partibus assumptus, septimum inter Cardinales Episcopos thronum promeruit, qui ad ejusdem Regis causam investigandam ab Apostolica Sede est transmissus, et ad confirmandum suo prolatum ore testimonium, plurimos est labores, pericula, vincula, carceresque ipsa pro veritate expertus. Habent Praenestinum, qui ad eumdem sufferendum laborem ab Urbe Roma missus est. Habentur etiam complures ex ultramontanis partibus, Udo Trevirensis, et Hermannus Metensis, Altmanus Pattaviensis vel Lauriacensis, Adelbero Wirzeburgensis, Hugo Diensis, in cujus electione tantum lumen fertur coelitus descendisse, ut diem vinceret, et corda omnium qui aderant, advenisse Spiritum sanctum, non dubitarent. Ad satisfaciendum etiam incredulis ceterorum ordinum viri conveniantur; abbas videlicet Cluniacensis, ejusdem Regis Pater in baptismate; et Berinhardus Massiliensis, qui, ob instantissimum fidei calorem, bis confessor factus, propter Dominum exilia compedesque est perpessus, Rapoto, qui nimirum, propter sanguinis nobilitatem et morum honestatem, in regem a populo expetitus asseritur: Adelbertus et Odalscalchus; quibus tam a Rege quam etiam a papa, res commissa fuerat

50. Et, ut nullus sexus pertranseat, veniamus etiam ad honestas, et tam religione quam etiam secularium rerum

potentatibus locupletes mulieres, Reginam videlicet Agnetem, ejusdem iniquissimi Regis matrem, et vere Reginam; quae, regali diademate dimisso, seculum istud deserens, Dei ejusque Matris Apostolorumque ejus Petri et Pauli vestigiis inremissibiliter adhaesit; Beatricem insuper, ejusque nobilissimam prolem Mathildem; quae, licet mundana cura Ducum officium, Italiam gubernando, gesserunt (ut Debbora nimirum effectae, quae judicans Israel, Jabin cum suis omnibus in torrentem Cison dispersit) iniquos multoties confusibiles contriverunt: quae quidem inter Dominum Papam et Regem mediatrices fuerunt, et regni statum componere et confirmare desideranti desiderio cupiebant. Horum omnium aliorumque probabilium totius conditionis testimoniis non acquiescere, nihil est aliud quam Dei iram promereri, perpetuaeque damnationis subire sententiam. His itaque ad tanti Patris innocentiam ostendendam commemoratis, illius Regis fraudes, machinationes, et interdum etiam in S. Petrum contumelias, nostrae schedulae conjungentes, ne in erroris tenebrosi ignorantia scire volentes jacere permittamus, pro viribus coepta sequamur.

51. Tertio igitur Henrico mortuo, quartus ille Henricus Rex, permittente Romano Pontifice Victore, qui tunc morienti praesens erat, hereditario jure, nimirum puer, successit. Sed (Salomone attestante, et dicente: Vae tibi terra, cujus Rex puer est, et cujus principes mane comedunt!) ad destructionem sui et totius regni, quidquid usquam sceleris esse potest patravit. Caeco corde petulans Patrem non timuit, sed reddentibus cunctis testimonium pueritiae imperfectaeque aetati, lasciviam ejus Romani Pontifices supportarunt; existimantes illum virile scandere tempus, quo corrigi posset per se; non attendentes quod scriptum est: Qui parcit virgae, odit filium suum. Nutritur namque vitium: et dum ramus tener non mundatur aut evellitur, in maturitatem veniens, manu vix aut ferro

praeciditur. Sic nimirum ille, majorum ascendens currum, omnem Ecclesiam superbienti calcaneo supponere, calcandamque praebere, vilem ut ancillam, pro viribus conabatur. Quod scelus Romana Ecclesia non ferens, quae caput totius Religionis et magistra est; et cui cunctos seculi potentes prae ceteris corrigere, vacillantesque consolidare proprium est, ipso Domino praecipiente Apostolo Petro: Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos; litteris eum convenire, et commonefacere et praedicare coepit. Cujus collum Christi jugum ferre nescium, libertatis suae arbitrio induratum, hac illacque avertendo diffugit; novo pectore nova versans consilia, tempus opportunum exspectavit, quo Romanam Ecclesiam, ut ceteras, sibi subjicere posset: ad quod postea, ut reipsa patuit, annisu quo valuit erectus est. Nam mortuo Nicolao II Papa, subintroductoque sanctae memoriae Alexandro, vesania suae mentis arreptus, haereticum Cadaloum, Parmensem male nominatum Episcopum, data per manum suam investitura, in Papam erigere non formidavit. Verum, cedentibus omnibugs, controversus Deo, quod deliberaverat, nequaquam ad effectum perducere potuit. Quo tempore quantis sit paternis litteris commonitus, ejusdem Patris Alexandri libri testantur.

52. Cui Pater Gregorius, postquam Domini voluntate, fugiens et renitens, succedere coactus est, ut decebat, paterna illum visitavit commonitione; orans et postulans ut pro amore omnium Regis, etiam pro sui status salute, pro animae suae remedio, ab actis, quibus oportebat tantum sanctae Ecclesiae filium et membrum abstinere, pedem retraheret; agnosceretque Regem Regum super se inspectorem, qui, cordium consilia et tenebrarum abscondita cognoscens, unicuique secundum opera sua reddit; rogans etiam ut consiliarios pessimos, qui magis sua quam eum diligebant, dimitteret: quoniam talium consiliis consentire, nihil aliud esse quam mortem

acquirere, regnumque subvertere, et in fabulam cunctis gentibus fieri velle, significabat. Ad hoc Rex ipse parumper commotus litteras supplices, et magis (ut postea claruit) subdolas, emendationem promittentes, misit. Allatis itaque litteris, tota Ecclesia laetata est; sperans Sacerdotium et Regnum, Dei gratia coadunandum, ad purgandum omne quod in ipsa sparsim incumbebat sordidum. Tunc communi consilio definitum est ut pro tanta causa, tamque Deo digna ratione, Agnes mater ejus Augusta, una cum venerabilibus Episcopis, Ostiensi videlicet et Praenestino, a latere Domini Papae missis, Regem cum Apostolicis litteris adiret, ut, tanta promissione percognita, certum finem malae rei hactenus commissae imponere vellet. Quam Rex ipse cum memoratis Apostolicis nuntiis honorifice suscepit: reversusque ad cor, ut justum fuit, in omnibus Deo et S. Petro satisfecit. Quidquid etiam Legati sibi superposuerunt, humillima mente portare promisit in manibus eorum, de cetero se custodire, omnesque Simoniacos malosque consiliarios et excommunicatos a se procul repellere, et Dei Ecclesiam, secundum Canonicam institutionem, per consilium Papae ordinandam componendamque dimittere. His aliisque causis determinatis, ad Apostolicum reversi sunt.

53. Rex quoque reversus est ad eadem volutabra quibus involvi consuerat; credens nimirum magis suae blandienti voluntati malisque consiliariis, quam sanae religioni. Ad quod corrigendum mater ejus Augusta iterum a Sede Romana missa est: cum quo tempore aliquo conversata, sanctae Matris Ecclesiae erga illum affectum omnem aperuit. Ille vero jactum verbi semen cordis agro recepit; sed, secundum Evangelicam parabolam, dum mater serit, aliud cecidit secus viam, quod tam humanis gressibus conculcatum, quam a volucribus est raptum; aliud vero inter spinas, et ab exortis suffocatum, fructum ferre non valuit; aliud vero super lapidei cordis duritiam jactum,

adustum solis ardore, radices habere non potuit. Per humanos quidem gressus, malorum hominum, quibus utebatur, consilia; per volucres vero, immundorum spirituum suggestiones; per spinas vero, divitias regiasque voluptates, per petram vero, duritiam cordis significari, intelligere quilibet sensatus poterit. Moram autem faciente Regina, suas iterum litteras Papa misit, ut instaret verbo et liberationi filii; ipsumque rogavit ut, quemadmodum in litteris sibi olim missis continebatur, Legatorumque in manibus promissio et fides data ostenderat, sic se custodiret; et maxime a Simoniaca haeresi, qua insudabat, spiritum suum cohiberet; excommunicatos consiliarios, quos pro salute sua regnique statu Apostolica Sedes et Synodus juste damnaverat, procul abjiceret, ne in eamdem maledictionem incideret. Regina Romam revertens, filium ad Dei justitiam et honorem inclinatum fore asseruit: cui non multo post vacillanti blandientes et idoneae litterae bis missae sunt.

54. Illo quidem tempore Saxones, quoniam videbant ab eo se nimium crudeliter tractari, unanimiter conspiraverunt ut pro Rege illum amplius non haberent. Tunc coactus supplices ad Apostolicum litteras direxit, orans ut suis orationibus commendatum susciperet quatenus eum de tam horrendo pavendoque judicio jam imminenti, suis meritis excelsi Regis dextrae eriperet; iterum iterumque promittens nil unquam amplius de ecclesiis Dei facere quod sancti Canones reprehendere possent. Cujus precibus motus Papa eisdem Saxonibus litteras et nuntios misit; et circa ejusdem Regis radices fodiens, praedicationis suae cophinos misit, exspectans scilicet ut grossos ex ficu colligere posset. Sed, unde sumere humoris boni plenitudinem debuit, inde post marcidus aruit: et exspectata vitis ad pingues botros ferendum, labruscas viles et exiles portavit; et seges foliis pulchrioribus ornata, messis tempore nil aliud quam

infandae permistionis lolium protulit. Monuit equidem Regem, interim se ab armis suspenderet, donec e Saxonum partibus nuntios haberet: Rex vero, non acquiescens litteris et commonitionibus Patris, terras Saxoniae intravit; ubi ex utraque parte, hominum peccatis exigentibus, multus humanus sanguis effusus est. Regis tamen in manibus, justo Dei judicio, victoria data, pro qua, sub manibus Domini humiliari debuit, tanquam ignitus et spiritu elationis inflatus, contra ipsum intumuit. Nam cuncta quae pridem per Matrem, per Episcopos, per Clericos, per communes nuntios et privatos antea promiserat: postmodum, quia securus, in irritum duxit. Siquidem Ecclesias, quas in manibus Domini Papae corrigendas sub juramento posuerat, non solum non dimisit; verum etiam, contra decretales Patrum institutiones, quibusdam adulteris et Simoniacis sub investitura contradidit. Inter quos etiam Gotefridum, propter Ecclesiae Mediolanensis invasionem excommunicatum, ejusdem invasionis adulterio investivit; Altono cum Papa morante, quem archiepiscopum melior pars cleri, et populi suum Dominum elegerant. Dedit etiam Firmanam, et Spoletanam. . . . .

CAPUT VII.

Synodus Romae a Gregorio celebrata contra Henricianum conventiculum Moguntiae actum.

55. His autem ad Apostolicam Sedem perlatis, Papa Gregorius non modicum conturbatus est. Coepit interea agitari multis sollicitudinibus: quoniam cuncta quae ad pacem provenire speraverat, verti in contraria perspiciebat. Tandem causas aliquas, sibi per quosdam Legatos secrete missas, quibusdam personis honestisque viris patefecit; ut perpenderent quid super his statuendum foret. Tantis itaque promissionibus, imo simulationibus inspectis, omnes mirari coeperunt. Verum,

ne Romana Sedes videretur aliquid injuste seu praecipitanter agere, definitum est ut eidem Regi acriores litterae scriberentur, in quibus plene cognosceret nullo timore amoreve justitiam dimittere posse Romanum Pastorem. Scripsit autem ad Beatricem ejusque filiam Mathildem, quae tunc temporis Italiam totam prae caeteris gubernabant, ad eumdem regem, ad invasorem Mediolanensem, ad Suffraganeos omnes.

56. Tunc Rex, gravi moerore et timore correptus, hac illacque mente furibunda transcurrens, omnes suos nequam consiliarios advocavit: deductis in medium nonnullis seductoribus ante perversae mentis occulos, qui plura, quibus humana mens falli solet, proposuerunt; regni honorem a Patre dimissum, liberum arbitrium, opes infinitas, militum abundantiam et fortitudinem, Episcopos, Duces, Tyrannos, et sub fidelitate Principes constrictos, superborum etiam colla suo jugo contrita, quaestum insuper Ecclesiarum suis manibus traditarum, et multa alia quae, ut diximus, secularium mentes illiciunt: inter quos Moguntinus fuit Archiepiscopus, et reliqui qui sub ipso degebant Suffraganei. Facta vero tali conventione, statuerunt ut Imperialis constitutio cunctos in suo regno manentes Episcopos, cursoribus ubique missis, ante suam praesentiam juberet assistere; et, coadunatis omnibus anathemati quod Moguntinus haereticus contra B. Petri Vicarium, imo in Dominum et Apostolum ejus componeret, subscriberent. Quod si forte motus aliqua reverentia quis eorum se subtrahere vellet, rebus omnibus et dignitate privatus, ut Regalis majestatis obnoxius, capitalem subiret sententiam. Interea, Legatis undique missis, ab Urbe quidam Hugo, olim Cardinalis, tunc autem inter Episcopos haereticos praecipuum caput (qui jam tertio ab Apostolica Sede damnatus fuerat, quia quosdam Simoniacos reconciliare praesumpserat), fictitiis suis litteris Archiepiscoporum et Episcoporum personas repraesentans, advenit; laudans omnia quae super

Dominum Papam composuerant; projectis in medium aliis epistolis sub omnium Cardinalium Senatusque ac populi nomine titulatis, quibus significabantur quaedam proclamationes ad praesentiam regiam delatae; ubi etiam continebantur postulatio novi Pontificis, et abjectio legitimi Pastoris. subintulit etiam multas inimicitias, quas patiebatur a Nortmannis a circumjacentibus Comitibus ab ipsis etiam traditoribus in Urbe manentibus. Quibus visis Rex non modice laetatus, ad opus componendum fomentum desideratum accepit. Adductis itaque in medium diabolicis Pontificibus, anathema super Dominum Papam, imo super seipsos protulerunt. Missis etiam in Longobardiam et Marchiam a latere Regis tam nuntiis quam apicibus, visum est ut facto anathemati subscriberent. Congregatis ergo omnibus Papiae ex praecepto Regis, et magis ex propria malevolentia et odio, ut res patuit, anathemati subscripserunt. Nam ad ostendendum malae voluntatis cumulum, positis sacrosanctis Evangeliis, juramento firmaverunt nullo modo se deinceps Gregorium pro Papa habituros, vel obedientiam exhibituros, missisque nuntiis, idem ut alii facerent effecerunt.

57. Scripsit autem idem Rex Romam litteras, omni injuria inhonestas, falsitateque repletas, praecipiens Domino Papae ut de Sede surgeret Ecclesiamque dimitteret: vocans eum perjurum, invasorem, et Regiae dignitatis diminutorem, maxime Simoniacis Longobardiae elaborantibus. Statuerunt etiam ut non ante litterae darentur et verba, quam Synodus quae congregata in Romana fuerat Ecclesia plenius hoc audire posset, quod etiam factum est. Nam et Papa Synodum faciente, quidam Parmensis Clericus, Domini Apostolici ad injuriam, cum eisdem litteris praesentare se non abhorruit; et easdem blasphemias in facie totius Ecclesiae et conventus proferre non formidavit.

58. Postquam vero, finito Hymno, facturus sermones exhortationis omnibus, Papa consederat; ille praecursor Antichristi, non tribuens honorem Deo, magisque diligens terrenum quam coeleste imperium, sic eumdem Papam alloquitur: «Dominus meus Rex, et Episcopi omnes Ultramontani et Italici, praecipiendo mandant ut invasam Sedem B. Petri et Romanam Ecclesiam amodo dimittas. Non est enim dignum sine praecepto illorum et Imperiali dono tantum honorem scandere.» Et conversus, Clero Romano dixit: «Vobis dicitur, Fratres, ut ad futuram Pentecostes solemnitatem Regio conspectui vos repraesentetis, suscepturi de manibus Regis Papam et Patrem: quia hic non Papa, sed lupus esse dignoscitur rapax.» Ad cujus verba mox Joannes Portuensis Episcopus, morum honestate et religione vir praeclarus, facto impetu surgens, immensa voce clamavit: «Capiatur.» Tunc Praefectus, facto impetu cum judicibus, militibus, et Romanis nobilibus, tantum impostorem, evaginatis in ipsa Ecclesia Salvatoris gladiis, ante Domini Papae praesentiam interimere voluit: et fecisset, nisi pius Pater toto corpore se super eum projecisset, omnibus de ejus morte clamantibus.

59. Tandem, vix impetrato silentio, Dominus Papa dixit: «Nolite, filii, Ecclesiae sanctae Domini Dei nostri quietem in seditionem aliquam commovere. Oportet enim instare tempora, secundum divinarum Scripturarum seriem (II Tim. III), periculosa: in quibus homines se ipsos amantes, cupidos, superbos, elatos, parentibus inobedientes esse necesse est: ut, patientia filiorum Dei, exhibitio fidei nostrae multo pretiosior sit auro quod per ignem probatur. Clamat nobis divinus sermo, dicens: «Necesse est, ut veniant scandala: vae autem homini illi, per quem scandalum venit (Math. XVIII).» Et iterum, ad ostendendum nostrae qualitatis modum, qualiter ad inimicos nostros conversari debeamus, subjunctum est: «Ecce, ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Estote ergo

prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae (Luc. et Matth. X).» Nunc vero, licet Antichristi praecursor in Ecclesiam surrexit, nos tamen, multis a temporibus tam a Domino quam a sanctis Patribus edocti, sic geminae scientiae munere gressus incedamus per pristinos, ut, quemadmodum pii Patres, serpentis prudentiam simplicitati columbae jungentes, haereticos serpentina utentes astutia fugaverunt; ita et nos mansuetudinem felle carentis alitis teneamus, et prudentiam serpentis non relinquamus. Utramque enim mente gestare non est vitium, sed dignae discretionis arcanum. Non enim aliquem odio prosequi debemus, sed, imprudentia fatuitateve legem Domini volentes infringere, subportare. Ecce enim acceptabile tempus adest; ecce iterum Dominus spiritualiter inter homines ambulat, clamans, et dicens. «Qui vult venire post me, abneget semetipsum, (Matth. XVI) et reliqua.»

60 «Ad viam ergo vitae nos Dominum vocantem sequi oportet, si haereditatis aeternae fructum desideramus carpere. «Per multas tribulationes,» ut Doctor noster docuit, «oportet nos intrare in regnum Dei (Act. XIV).» Satis est quod huc usque in pace viximus Ecclesiae: nunc vero diu aridam messem Sanctorum iterum sanguine convenit irrorari, ut fructus illius, longo tempore tabidus senio, recenti rore perfusus, in pristinum redeat decoris aspectum. Videmus pugnam diaboli in apertum prosilire campum, hactenus fuscis squalloribus adopertam: ideo nunc tirones Christi, doctas manus ad praelia gestantes, convenit obviare: quatenus Christi fides, quae, eodem inficiente diabolo, toto pene terrarum orbe dispersa relictaque cernitur, cuncta, Domino Deo per nos pugnante, instauretur. Ad detrimentum nempe nostrae salutis saeculares quotidie propugnare conspicimus, qui nihil aliud quam gehennam accquirunt: sic nos, quibus vivere Christus esse debet, et ejus etiam amore mori lucrum; quibus in retributione, post istam miseram et

imaginariam vitam, felicitas praeparatur aeterna; a Dei legibus et fide nostra orthodoxa, pedem, hosti cedendo, non retrahamus. Commoveat nos saltem vox Dominica, quae dicit: «Qui me erueberit et sermones meos, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, et Patris, et sanctorum Angelorum (Luc. IX).» Terribile nobis videri debet, si tempore illo, a tanto tribunali sententiam nostris negligentiis dirae verecundiae capiamus; quorum laboribus Judex omnium alios remunerare vult (Num. VIII). Ideo enim domus suae speculatores nos aeterna Sapientia esse voluit, ut ipse postmodum venturus inhabitator mundam domum nostro studio habere possit. Ad quod scilicet opus egregium instare Domini Sacerdotes hortantur, cum in maturo tempore legibus Domini, senescentes post quinquagesimum annum, custodes vasorum Domini praecipiuntur fieri. Vasa quippe, ut B. Gregorius ait, nostra sunt corda, quibus ferimus cuncta quae cogitamus. Corda etiam Dei vivi templum esse, sacra testantur eloquia (I Cor. III): quae quidem tanto mundari convenit diligentius et ornari, quanto illorum inhabitatorem caeteris mundiorem esse dignoscimus. Scriptum quippe est: «Mundus habitator mundam quaerit domum (I Cor. XV).» Et iterum: «Evigilate justi, et nolite peccare. (Ibid.)» Et iterum: «Ecce sto ad ostium, et pulso. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecum (Apoc. III).» Videmus jam, Fratres, si corda nostra exigere conemur intente, Auctorem nostrum pulsare, nosque commonefacere, ut aperiamus illi, et claudamus ostium diabolo; et ejus satellitibus et complicibus pro viribus resistamus, in promptu habentes ulcisci, secundum Apostolum (II Cor. X), omnem inobedientiam. Neque timendum est, etiamsi praevalere possint adversum nos: quoniam ideo illis potestas a justo traditur Judice, ut fiant nostrae probationis caminus, cito in cinerem et favillas consumendus, nosque vasa explorata perpetuo in Domini ministerium assumenda.

Speramus sane, nec dubitamus, quod nulla tribulatio, persecutio, gladiusve, vincula, carceres, exsilia, instantia, futura, poterunt nos separare a caritate, quae est in Christo Jesu, et sanctis ejus legibus. Melius est enim mori pro legibus Domini, quam eorumdem persuasoribus et destructoribus terga vertendo Ecclesiae (jura prodere): quoniam non obviare talibus, Christi planissime est fidem negare.

61. Videmus prae oculis et manibus signum antiqui serpentis; quod omnipotens Deus ideo vobis ostendit, ut cautos sollicitosque redderet, et quid super filium superbiae, extollentem se adversus hanc sanctam Ecclesiam Catholicam facere debeamus insinuaret. Sancta quippe Scriptura, Fidem, sanctaeque Ecclesiae figuram ovi nomine designat; in qua quidem malos cum bonis permistos esse usque ad mundi terminum nullus fidelium dubitat. Sed licet fraudibus deceptionibusque aliquandiu se occulere studeant, non semper latere, Domino revelante, possunt; ut, cum in apertum venientes emicarint, cunctis appareat fraus quae latebat, et in cognitos sancta Dei Ecclesia ultionis gladium exerat. Rex iste, cujus figuram Deus mihi demonstrari et cognosci per serpentis similitudinem voluit, hactenus timens, suis subdolis verbis et nuntiis, velut in tenebrosae noctis caligine latuit: qui modo foras saliens, quod corde gestabat, ostendit sufficienter ad condemnationem quam passim per Dei Ecclesias commiserat. Nunc vero, ut cernitis, caput ad fidei nostrae fundamentum erigere coeperat, sicut scriptum est: Posuerunt in coelum os suum, et lingua eorum transivit in terra. De quo Joannes Apostolus dicit: «Et datum est ei os loquens magna, et blasphemias (Apoc. XIII).» Et illud: «Et cauda ejus (draconis) tertiam partem stellarum traxit (Apoc. 18).» Non attendit miser quid Veritas ipsa dixit Magistro nostro et Principi Ecclesiae: «Super hanc, inquit, petram aedificabo Ecclesiam meam: et portae inferi non

praevalebunt adversus eam (Math. XVI, XVIII).» Nunc igitur, Fratres, convenit gladium ultionis exerere, et inimicum Dei et Ecclesiae alligando percutere, ut percussum caput, quod ad Fidei fundamentum et omnium Ecclesiarum erectum esse dignoscitur, corruat: ut, quemadmodum in primo superbiae suae tempore ei dictum est, pectore et ventre repat. «Nolite timere, ut ait Dominus, pusillus grex; quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum (Luc. XII, 32).» Satis est, quod hucusque sustinuistis, bene convenienterque illum commonuistis, nunc vero canteriatam conscientiam se habuisse cognoscat.

62. His atque aliis nonnullis peroratis, sancta et magna Synodus dixit: Tua, sanctissime Pater, censura, quem ad regendum nostri temporis saeculum divina peperit clementia, contra blasphemum, invasorem, tyrannum, desertorem, talem sententiam proferat, quae hunc conterat, et futuris saeculis transgressionis cautelam conferat. Dignum quippe est jussis tuis obedire et obsecundare, ut possumus neque facere cupimus animas nostras pretiosiores nobis. Libenter enim, si necesse est, mortem amplectemur, ut Patrum nostrorum vestigia relinquere non videamur. Cur enim non demus pro Dei nostri sanctis legibus illud, quod a nolentibus nobis aufertur? Gladium exerce, judicium exerce: ut laetetur quilibet justus, cum viderit vindictam, manus suas lavet in sanguine peccatoris. Tandem omnibus acclamantibus definitum est, ut honore regio privaretur, et anathematis vinculis, tam praenominatus rex, quam omnes assentanei sui colligarentur.

CAPUT VIII.

Rex Henricus excommunicatur. Litterae S. Gregorii ea de re, et ultionis mox secutae exempla.

63. Accepta itaque fiducia, dominus Papa, ex totius Synodi consensu et judicio protulit anathema in hunc modum. Beate Petre Apostolorum Princeps, inclina, quaesumus, pias aures tuas nobis, et audi me servum tuum; quem ab infantia nutristi, et usque ad hunc diem de manu iniquorum liberasti, qui me pro tua fidelitate oderunt et odiunt. Tu mihi testis es, et Domina mea mater Dei, et Beatus Paulus Frater tuus inter omnes Sanctos, quod tua sancta Romana Ecclesia me invitum ad sua gubernacula traxit, et ego non rapinam arbitratus sum ad Sedem tuam ascendere; potiusque volui vitam meam in peregrinatione finire, quam locum tuum pro gloria mundi, saeculari ingenio arripere. Et ideo ex tua gratia, non ex meis operibus credo, quod tibi placuit et placet, ut populus Christianus, tibi specialiter commissus, mihi obediat specialiter, pro vice tua mihi commissa: et mihi tua gratia est potestas data a Deo ligandi atque solvendi, in coelo et in terra. Hac itaque fiducia fretus, pro Ecclesiae tuae honore et defensione, ex parte omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritus sancti, per tuam potestatem et auctoritatem, Henrico Regi, filio Henrici Imperatoris, qui contra tuam Ecclesiam inaudita superbia insurrexit, totius Regni Teutonicorum et Italiae gubernacula contradico, et omnes Christianos a vinculo juramenti, quod sibi fecere vel facient, absolvo; et, ut nullus ei sicut Regi serviat, interdico. Dignum est enim, ut qui studet honorem Ecclesiae tuae imminuere, ipse honorem amittat quem videtur habere. Et quia sicut Christianus contempsit obedire, nec ad Dominum rediit, quem dimisit, participando excommunicatis, et multas iniquitates faciendo, meaque monita, quae pro sua salute sibi misit, te teste, spernendo; seque ab Ecclesia tua, tentans eam scindere, separando; vinculo eum anathematis vice tua alligo: et sic eum ex fiducia tua alligo, ut sciant gentes et comprobent quia tu es Petrus, et super tuam petram Filius Dei vivi aedificavit Ecclesiam

suam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam (Matth. XVI).

64. Post haec misit ad diversos Epistolas, idem anathema et causas ejus manifestantes, ex quibus has duas interponere praesenti opusculo curavimus. «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, omnibus qui cupiunt annumerari inter oves quas Christus B. Petro commisit, salutem et Apostolicam benedictionem. Audistis, Fratres carissimi, novam et inauditam praesumptionem, audistis sceleratam schismaticorum, et nomen Domini in B. Petro blasphemantium, garrulitatem et audaciam: audistis superbiam, ad injuriam et contumeliam sanctae Apostolicae Sedi illatam, qualem vestri Patres nec viderunt, nec audierunt umquam, nec scripturarum series aliquando a paganis vel haereticis docet emersam: cujus mali, etsi aliquod umquam, post fundatam et propagatam fidem Christi, praecessisset exemplum, omnibus tamen fidelibus, pro tanto contemptu et conculcatione Apostolicae, imo divinae auctoritatis, dolendum foret et gemendum. Quapropter, si B. Petro claves regni coelorum a Domino Deo nostro Jesu Christo traditas esse creditis, et vobis per manus ipsius ad aeternae vitae gaudia introitum patere cupitis; cogitandum vobis est, quantum nunc de irrogata sibi injuria dolere debeatis. Nisi enim hic, ubi per discrimina tentationum vestra fides et corda probantur, socii passionum efficiamini, proculdubio non estis digni, ut participes futurae consolationis, et filii regni, coelestem coronam et gloriam sortiamini (II Cor. I). Rogamus igitur caritatem vestram, ut instanter divinam misericordiam implorare studeatis; quatenus aut corda impiorum ad poenitentiam vertat, aut reprimendo eorum nefanda consilia, quam insipientes et stulti sint, qui petram a Christo fundatam evertere et divina privilegia violare conantur, ostendat. Qualiter autem, aut pro quibus causis B. Petrus anathematis vinculo Regem

alligaverit, in chartula, quae huic inclusa est, plene potestis cognoscere.»

65-68. «Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus Episcopis, Ducibus, Comitibus caeterisque fidelibus in Regno Teutonicorum Christianam fidem defendentibus, salutem et Apostolicam benedictionem. Audivimus quosdam inter vos de excommunicatione quam in Regem fecimus, dubitare,» etc. Vide inter epistolas S. Gregorii.

69. Igitur post excommunicationem et depositionem Regis, Domini praeeunte gratia, multi nobiles et mediocres, ad Deum toto corde conversi, praefatum Regem reliquerunt. Ipsi etiam, qui prius partim regalibus blanditiis, partim terroribus et minis contra Apostolicam Sedem conjuraverant, conversi postmodum, digno in Regem anathemati conscripserunt, mittentes supplices ad Apostolicam Sedem nuntios, epithemium poenitentiae postulantes. Quibus misericordiae discipulus, non quaerens saturari poenis reorum, gremium sanctae Ecclesiae aperuit; et ut in fide Domini solidarentur, consolatorias eis litteras misit. Nonnulli vero Episcoporum, gementes tantum facinus, ad Apostolicam Sedem discalceatis pedibus venerunt, tam diu inibi perdurantes quo usque Dominus Papa misericordiae manum et pietatis viscera, eis compatiens, aperiret.

70. Interea Dominus magnum miraculum in Regis et omnium oculis fecit: quo cognito, multi eum reliquerunt. Nam post excommunicationis diem, Paschalis diei solemnitate, cum regio apparatu et comitatu pompaticae multitudinis, ad Ecclesiam, divinitus sibi clausam, venire nequaquam abhorruit. Jussu itaque Regis quidam Episcopus, si fas est, imo haereticus et Simoniacus, ad Missae se praeparavit officium. Tandem perlecto Evangelio, ex more facturus popularem sermonem

Pontifex idem, pulpitum conscendit. Parum autem de tractatu locutus Evangelico, statim se ad blasphemiam Papae Gregorii caeco corde menteque vesana prorupit, quae pro nimio sui horrore silentio praeterire complacuit. Difficile est enim ut bene sibi conscientium probitatem, obtrectantium lingua non mordeat, et iniquorum evadat opprobria, cui est amica justitia. Verumtamen eadem blasphemia, qualis in oculis Domini fuerit, continuo sequens ultio, si perpendatur, innotescit. Nam Paschalis diei gaudio nondum finito, subito coelum fragore intonuit, in quo ignis descendere coelitus visus est; qui omnem illam ecclesiam, omnesque domos regali receptui praeparatas, repente consumpsit, et laetitiam profanorum in moerorem commutavit: Episcopum vero Ilum blasphemum, subito percussum, divina ultio interemit. Sed antequam vitam penitus exhalaret, ministros suo exitio praeparatos, quales essent, compulsus est dicere: Video me, inquit, igneis loris astrictum, tetris trahentibus imaginibus ex hac vita convelli: sed tamen ite, et dicite Regi ut flagitium, quod in Deum, et B. Petrum, ejusque Vicarium commisit, emendet; ne me praeeuntem ad inferi loca sequatur; et haec dicens, exspiravit. Hoc exemplo commoniti, hortamur et obsecramus omnem hominem qui haec scripta legerit, ut declinet detrahentium linguis, si mavult consortium habere cum Gregorio in resurrectione vitae, quam cum detrahentibus supplicium subire. Nunc hic ad memoriam redit non minus terribilis damnatio Spirensis Episcopi, qui eadem die, id est VI Kalendas Martii, imo eadem hora, subito quasi quodam invisibili telo percussus, apud Spiram infirmari coepit, qua hora et causam ejus in Romana Synodo noster Gregorius Papa ventilare incepit. Idem quoque tertio die, id est IV Kalendas Martii, miserabiliter exspiravit, non imparem expertus efficaciam illius sententiae qua Petrus Apostolus Ananiam et Sapphiram damnavit.

CAPUT IX.

Henrici simulata poenitentia. Principum conventus Ulmae. Gregorii ad eos Legatio.

71. Cum igitur praedicti Regis conversionem jam diu et frustra Principes exspectarent, et statum Regni periculosius in dies disturbandum, imo sine capite jam penitus destituendum viderent; tandem zelo Dei armati, cum Legatis Apostolicae Sedis convenerunt, et eumdem, ut eorum consilio acquiesceret et resipisceret, satis fideliter rogaverunt: alioquin, se non ulterius communicare vel obedire, protestati sunt. Hac ille necessitate, simulate quidem, ut postmodum apparuit, se per omnia, et consiliis Principum et praeceptis Apostolici Domini, obediturum promisit. Erat autem eorum consilium, ut Dominus Apostolicus ad generale colloquium Augustam in Purificatione S. Mariae tunc proxima veniret: quatenus ibidem causa ejus in audientia totius Regni legitime determinari posset. Ipsi quoque Principes, missa legatione, Dominum Papam ad praedictum diem venire suppliciter rogaverunt; ad quod iter agendum, illum promptissimum, ut subscriptae ejus litterae testantur, invenerunt. Rex autem, contra promissionem suam, contra consilium Principum, hoc ab Apostolico per Legatos suos voluit extorquere, ne Augustam veniret, sed ut eum ad se Romam venire permitteret; ea utique intentione, ut tanto facilius Papam fallere posset, quanto pauciores Regni Principes, jam saepius astutias ejus perpessi, discutiendae ejus causae interessent. Unde et Papa votis ejus non annuit, sed ut Principes rogaverant, ad condictum diem venire disposuit; et subsequentes Epistolas Principibus Regni, pro disponendo itinere suo, transmisit.

72. «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Comitibus, nec non

majoribus atque minoribus in Regno Teutonicorum constitutis, salutem et Apostolicam benedictionem. Nos, indigni et inutiles Principis Apostolorum servi,» etc. Vide infra inter epistolas.

73. «Gregorius, servus servorum Dei omnibus Archiepiscopis, et Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Marchionibus, omnibusque Christianam et B. Petri fidem et doctrinam defendentibus et observantibus, salutem et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli benedictionem: omniumque peccatorum absolutionem. Ego, qualiscunque Sacerdos, Apostolorum Principis servus,» etc. Vide infra inter epistolas.

74. Interea Rex, propriae causae diffidens, et idcirco audientiam istius Regni subterfugiens, furtive Italiam cum excommunicatis, contra praeceptum Papae et consilia Principum, intravit; et Apostolico ad praedictum diem Augustam tendenti, ante Purificationem S. Mariae apud Canusium obviavit; ibique ante portam castri per triduum, deposito omni regio cultu, miserabiliter, utpote discalceatus et laneis vestibus indutus, persistens, non prius cum multo fletu Apostolicae miserationis auxilium et consolationem implorare destitit, quam omnes qui aderant, et ad quos ille rumor pervenit, ad tantam pietatem et compassionis misericordiam movit, ut pro eo multis precibus et lacrymis intercedentes, omnes quidem insolitam domini Papae duritiam mirarentur; nonnulli vero in eo, non Apostolicae serenitatis gravitatem, sed quasi tyrannicae severitatis crudelitatem esse clamarent: denique instantia compunctionis ejus, et tanta omnium qui ibi aderant supplicatione Papa devictus, tandem eum, relaxato anathematis vinculo, in communionis gratiam et sinum sanctae Matris Ecclesiae recepit: acceptis ab eo securitatibus, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacensis, et nobilium Comitissarum Mathildis et Adalaidae, et aliorum Principum, Episcoporum et

Laicorum, qui sibi ad haec utiles visi sunt, in hunc modum suscepit.

75. «Ego Henricus Rex, de murmuratione et dissensione, quam nunc habent contra me Archiepiscopi, Episcopi, Duces et Comites, ceterique Principes Regni Teutonicorum et alii, qui eos in eadem dissensionis causa sequuntur, infra terminum quem dominus Papa constituerit, aut justitiam secundum judicium ejus, aut concordiam secundum consilium ejus faciam, nisi certum impedimentum mihi vel sibi obstiterit: quo transacto, ad idem peragendum paratus ero. Item, si idem dominus Papa Gregorius ultra montes vel alias partes terrarum ire voluerit, securus erit ex mea parte, et eorum quos constringere potero, ab omni laesione vitae et membrorum ejus seu captione, tam ipse quam qui in ejus conductu sive comitatu fuerint, in eundo, sive ibi morando, seu inde redeundo; neque aliud aliquod impedimentum habebit ex meo consensu, quod contra honorem suum sit; et si quis ei fecerit, cum bona fide, secundum posse meum, illum adjuvabo.»

76. Rex, postquam communione recepta, sed quaestione Regni dilatata, solutus ab Apostolico discessit; parum attendens quod ei in reconciliatione sua juramento promiserit, ad solitam nequitiam redire, et Simoniacorum suorum consiliis contra Papam assentire non expavit. Omnes enim Simoniaci eorumque socii, quorum tyrannidi ipse sanctam Matrem Ecclesiam subjugaverat, quorum etiam factione jam pridem Apostolicam Sedem deauctorizare tentaverat; ipsi, inquam, omnes ad eum reconciliatum recurrentes, non terrorem sed audaciam ab eo, pro perpetrata iniquitate, acceperunt; quin etiam in damnatione Apostolici apud eum conjurandi locum invenerunt. Ipse vero ejusque complices, communionem utcunque idcirco festinaverant recipere; quia, juxta legem Teutonicorum, se praediis et beneficiis privandos esse

non dubitabant, si sub excommunicatione integrum annum permanerent: cujus adhuc unus mensis superfuit, dum ad reconciliationem redirent. Communionem itaque, non ut se corrigerent, repetebant; sed, ut plurimos jam dudum ab illis anathemate separatos sibi resociarent; sicque tanto audacius, tanto crudelius, quanto cum pluribus, solita tyrannide sanctam Ecclesiam opprimere possent. Nam statim post reconciliationem, ut praedictum est, ad pristinum volutabrum redire, sed et Simoniacis, utpote sui similibus, contra Apostolicam Sedem assentire non dubitarunt.

77. Non multo post tamen Rex ab Apostolico jam Regni concessionem callide, ut communionem, elicere volebat. Missa enim legatione, humiliter ei supplicabat, ut vel eum semel apud S. Joannem in Moytia, per Episcopos Papiensem et Mediolanensem, more priorum Regum, coronari permitteret: vel, si hoc nollet fieri per hujusmodi Episcopos, utpote excommunicatos, saltem hoc privilegium Apostolica auctoritate cuilibet Episcopo concederet exsequendum; ob hoc maxime appetens coronari, ut communione etiam Regnum a Romano Pontifice videretur recepisse. Sed Papa, calliditatem ejus jam satis expertus, nullo modo votis ejus voluit acquiescere: diligenter secum ipse reputans se quidem eum pro multis criminibus, et maxime pro inobedientia et contumacia Apostolicae Sedis irrogata, a Regno deposuisse, omnesque ei juratos ab ejus dominio liberos reddidisse: et ob hoc, nullatenus eum, sicut nec alium, in Regem Principibus, utpote liberis hominibus, superponi debere, absque eorum electione. Nam et a toto Regno de tot ac tantis injuriis ac perfidiis erat inculpatus, ut de his eum necesse esset primitus expurgari (si tamen hoc aliquatenus posset fieri) et sic demum cum consensu totius Regni legitime coronari. Rex igitur ea vice quoque simulata obedientia apud Moytiam Regalia insignia non usurpavit: quae tamen non multo post contra bannum

domini Papae resumere, et interdicta Regni gubernacula usurpare non timuit.

78. Interim transibat terminus, quem rex coram Legatis Apostolicae Sedis cum Principibus Regni ad Augustam in Purificatione S. Mariae condixerat, ad quem jam Papa venire conceperat: et jam illuc pervenisset, si non idem Rex, contra commune decretum omnium ingressus Italiam, conducturos Apostolicum a conductu deterruisset: terminus, inquam, ubi coram Apostolico in audientia totius Regni canonice de criminibus illatis expurgari, si inculpabilis esset, expurgatus legitime in Regnum, cum consensu omnium, restitui posset: ad quem ipse venire contempsit, imo suae causae diffisus, non praesumpsit; et Papam, ne vel illuc veniret, fraudulenter in Langobardia praeoccupavit.

79. Cum igitur Principes Regni terminum generali decreto statutum Regem subterfugisse, et se etiam hac vice, solita ejus perfidia, delusos esse animadvertissent; cumque ejus versutiam nec in ipsa reconciliatione vel postea cessasse, certissima relatione didicissent; mox in Suevia apud Ulmam, conventu facto, deliberaverunt; ne se deinceps ab illo ludificari, vel potius pristina ejus calliditate periclitari permitterent; sed suae saluti, in legitimi Principis electione, providerent. In eodem autem Conventu apud Ulmam, generalius Colloquium ad Forecheim 4 Idus Martii, ad novi Regis electionem condixerunt: ad quod etiam Domini Apostolici consilium et auxilium sibi venire, missa legatione, postulaverunt. Quo audito, Papa ad id colloquium Legatos direxit, qui Principes rogarent, ut dispositionem Regni usque in adventum ejus differrent, si hoc sine periculo fieri posse sperarent. Noluit sane eis hoc ex definito praecipere, ne sibi jure imputari posset, si quod periculum status Regni ex illa dilatione incurrisset. Altera autem die post dimissionem legatorum, Manegoldus Comes, magnus

amator veritatis, advenit; cujus relatione Papa de novo Rege constituendo certior factus, alium Legatum, Gregorium scilicet Romanae Ecclesiae Diaconum, d Principes Regni destinavit: qui, eos Apostolica auctoritate adventum ejus praestolari compelleret: eo tamen primitus explorato, si Rex, qui adhuc in Longobardia morabatur, ab eodem Legato conventus, securitatem facere vellet, ut domino Papae transitum ad Teutonicas partes, pro ipsius causa determinanda, concederet. Quod si Rex nollet concedere, praecepit Papa ut Legatus ad se rediret, nec Principes cum aliqua dilatione a providenda Regni necessitate suspenderet. Item eidem Legato praefatam legationem imponens Papa, dixit inter alia: se quasi pro indicio hujusmodi securitatem exegisse, cujus, inquam, securitatis exhibitio illum in Regnum restitui posse praesagiret: sicuti, ejusdem securitatis denegatio, hoc eum non posse, ex divino indicio denotaret.

80. Inter haec verba Papae tres digiti ejus dextrae, usque ad medium, repente sanguinei apparuere; quos sanguine ex naribus profluente maculatos existimans, detergere coepit: sed eos sanguineis notis nullatenus emaculare potuit. Hinc ipse et reliqui sapientes, qui hoc miraculum conspexerunt, aliquid magni per haec signa portendi non dubitarunt. Erant autem ibi tunc praesentes praenominatus Comes Manegoldus, et venerabilis Presbyter Erkinbertus, cum aliis quam pluribus in oppido Canusii in capite Jejunii, quod eo anno contigit in Kal. Martii. Percepta igitur legatione, statim Legatus ad Regem properavit, cum praedicto Comite: sed Rex securitatem, quam Papa postulabat, facere contempsit: unde et ille Legatus ad Apostolicum redire non tardavit. At Comes ad proximum Forecheimense Colloquium venire acceleravit; quo et priores Legati jam pervenerant, qui una tantum die, priusquam praefatus (discederet) Comes, ab Apostolico missi fuerant. Hi autem erant Legati: Bernhardus, sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis

Diaconus; item alter Bernhardus, Abbas religiosus de Massilia, fere sexcentorum monachorum Pater, qui etiam secum duxit egregium Doctorem quemdam, nomine Christianum, postmodum Aversanae civitatis Episcopum. Cujus opus extat eximium contra Turonensem Berengarium.

81. Non indignum videtur hoc in loco paulisper orationis cursum retentare, et quam fidelem Apostolicae institutionis sectatorem et propagatorem in Comite Manegoldo non semel commemorato Gregorius noster habuerit, declarare. Hic enim ex generosa et religiosa B. Udalrici Augustensis Episcopi genealogia procreatus, et a sapientissimo fratre suo, Herimanno videlicet Contracto, in omni observantia Christianae religionis ad unguem informatus, virgo virginem sortitus est uxorem; duosque filios ex ea generatos in tanta disciplina usque ad juvenilem aetatem educavit, ut alterum eorum ad similem monogamiam perducens heredem sui relinqueret; alterum, in coelibatu occisum, imo ipsius occisionis ejus (diem) longo locorum intervallo remotus, per spiritum mirabiliter agnoscens, fieret et gauderet; flevit enim propter acerbitatem inopinatae mortis, et gavisus est propter impunitatem incontaminatae juventutis. Hoc autem maxime castificabat liberos, quod verax pater comminabatur eis exhereditationem, si quam, praeter legitimam copulam, cum mulieribus perpetrasse detegerentur coinquinationem. Vir igitur Christianissimus, cum B. Gregorium Papam nimio affectu propter justificationes ejus diligeret, eumque saepius propter alternas morum similitudines inviseret; quadam vice, in tantam Romae positus infirmitatem incidit, ut qui praesentes erant, vitam ejus desperarent. Cumque tristis nuntius Domino Papae venisset, valde condolens, festinus ad eum venit; et pauxillum panis in scyphum confringens, meroque perfundens, aegro pro benedictione porrexit. At ille, protinus ut gustavit, recepit non solum delectationem

comedendi, sed et virtutem cum incolumitate de lecto surgendi. Qui, cum ad propria remearet, et Apostolica statuta, maxime de vitandis Officiis incontinentium Sacerdotum, non segniter ubique divulgaret, et in Clericis atque Ecclesiis ad se specialiter pertinentibus hujusmodi abominationes minime toleraret; uxor cujusdam Presbyteri sub ejus ditione positi, malignans propter separationem mariti, hoc familiaribus suis audientibus se minabatur effecturam, ut qualem molestiam ipsa sustineret in separatione conjugis sui, talem et Comes sustineret in disjunctione conjugis suae. Dixit, et eheu! permittente Deo, tam pessimum facinus in dominam peregit. Nam delectabiles cibos veneno infectos obtulit, eamque nihil mali suspicantem simulata benignitate decepit. Igitur Comes religiosus, adhuc in robusta aetate viduatus, nullis suorum adhortationibus ad secundam copulam permoveri potuit; dicens, sibi pudendum et horrendum videri, si cum duabus uxoribus processurus esset ante tribunal Christi in die judicii. In tantum autem profecit per devotam obedientiam Papae nostri Gregorii, ut ante finem suum, quem senex et plenus dierum attigit, quibusdam virtutum signis effulserit, et prophetiae, quemadmodum in occisione filii patuit, (dono) venerabiliter claruerit.

82. Huic beatae recordationis Comiti non incongrue adjungitur memoria pretiosae mortis B. Cincii, Urbis Romae Praefecti, cujus et superius virtutes breviter descripsimus. Hunc etenim, propter fidem saepe dicto et saepe dicendo Papae Gregorio exhibitam, Dominus noster Jesus Christus martyrio coronavit, ejusque sepulchrum continuo viginti miraculis, in Synodo numeratis et probatis, illustravit. Nam cum zelum Domini haberet, et exhiberet fidem secundum sanctam Apostolicae institutionis formam, occisus est ab apparitoribus Henricianae persecutionis.

CAPUT X.

Conventus Forchemiensis, Rudolphi Regis electio, seditio a Simoniacis et Concubinariis excitata.

83. Facto igitur conventu apud Forecheim, praefati Legati litteras Apostolicas in medium protulerunt: Quam parum dominus Papa de promissione Regis laetatus fuerit, cum adversarii Ecclesiae plus audaciae, quam terroris ex praesentia Regis acciperent. Ad hoc, aiebant, eum petere, ut novi Regis electionem de qua audierat, in adventum ejus differrent, si hoc sine periculo fieri posse perpenderent. Peracta igitur legatione, Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites majores atque minores, debitam reverentiam Legatis impendentes, per consessum singuli surrexerunt; et, quot contumeliis et quot periculis jam ab Henrico Rege affecti essent; vel se afficiendos fore non dubitarent, Legatis lamentari coeperunt; seque toties insidias ejus inter ipsa pacis oscula vix evasisse, ut nec juramento ejus deinceps aliquam fidem exhibere possent. Hoc quoque addentes, se tamdiu eum post depositionem tolerasse, non utique ut correctionem ejus, utpote penitus desperatam, exspectarent; sed ut quibusdam occasionem calumniandi auferrent, qui fortasse ei, si non tamdiu expectaretur, correctionem interclusam fore conquererentur; totaque illa die cum hujusmodi querimoniis transacta, nec medietatem injuriarum sibi illatarum enumerare potuerunt.

84. In crastinum vero iterum ad hospitia Legatorum convenientes, pro sua necessitate sublevanda, eos consuluerunt; suggerentes eis periculosissimum et irrevocabile schisma in toto Regno futurum, nisi in eodem Conventu, ut deliberaverant, in alicujus novi capitis sublevatione confoederati, illud anticipare festinaret. Legati autem legationis suae non immemores, satis compendiose ad haec responderunt, sibi quidem optimum

videri, si Regis constitutione, juxta eorum legationem, in adventum Domini Papae sine periculo differre possent: ceterum provisione Regni non tam in eorum consilio, quam in Principum arbitrio sitam esse dixerunt, qui rem publicam in manibus tenerent; ac totius Regni damnum sive proficuum optime praenossent. Itaque Principes Regni, de adventu Papae incerti, sed de maxima dissensione eventura et periculo, si differrent, certissimi; accepta licentia a Legatis, apud Magontinum Archiepiscopum convenerunt, et quid eis agendum esset singulari diligentia invicem tractaverunt: considerantes quidem se ad nullam dilationem ab Apostolico coactos, sed hoc in eorum arbitrio positum esse; nec alicui nisi sibi ipsis deinceps imputandum fore, si dilatio noceret. Insuper se nullius subjectionis exhibendae Henrico Regi obnoxios, imo per Apostolici banni transgressionem damnandos, si aliquam subjectionem Regi deinceps exhiberent. Nam Papa, priusquam eum anathematizaret, ex parte omnipotentis Dei et S. Petri et sua, illi Regnum interdixit; et omnes Christianos juramento, quod sibi fecissent vel facturi essent, absolvit; et, ut nullus ei, ut Regi serviret, interdixit: qui postea ab eo Communionem tantum, non Regnum, falsa correctionis promissione recuperavit.

85. Hoc igitur Principes Regni diligentissime perscrutati, se quidem a Regis Henrici potestate penitus, ut praedictum est, emancipatos, nec se illi plus, quam illum illis alicujus fidelitatis vel subjectionis (juramento) obnoxios; ut liberi homines, Rudolphum Ducem Suevorum, frustra multum renitentem, frustraque vel unius horae inducias ad consulendum petentem, Regia dignitate sublimaverunt: virum sane in humilitate praecipuum, regio honori aetate et moribus idoneum; eique se debito fidelitatis sacramento subdiderunt. Qui utique Regnum, non ut proprium, sed pro dispositione sibi creditum reputans, omne hereditarium jus in eo repudiavit, et vel

filio suo se hoc adoptaturum fore penitus abnegavit: justissime in arbitrio Principum esse decernens, ut post mortem ejus libere non magis filium ejus quam alium eligerent, nisi quem ad id culminis aetate et morum gravitate dignum invenissent. Hunc igitur Rudolphum, legitime electum, Archiepiscopi Mogontinus et Magdeburgensis, cum eorum suffraganeis, Legatis Sedis Apostolicae praesentibus et Regni Principibus, regali inunctione consecrarunt. Electus est autem ab Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Comitibus majoribus atque minoribus, in Conventu apud Forcheim, anno Dominicae incarnationis 1077, anno 4 venerabilis Papae Gregorii in hoc nomine septimi, indictione 15, Idibus Martii. Postea die duodecimo apud Mogontiam consecratus est, id est 7 Kal. Aprilis, ubi tunc medium Quadragesimae occurrit. Die autem praedictae electionis nix ac gelu resolvi coeperunt, quae eo anno a festivitate omnium Sanctorum usque in illum diem terram Teutonicorum et Longobardiae occupaverat; quod quidam sapientum ita interpretati sunt: Deum in legitimi Principis electione suam adstipulationem mundo denotasse, per insoliti frigoris depulsionem et per clementioris aeris reparationem: praecipue, cum nullis hujusmodo promotio displicuerit, nisi illis tantum qui se, sub legitimo Principe, Simoniacae haeresi aliisque criminibus abrenuntiaturos fore non dubitabant: qui superiori Rege, non dico permittente, sed cooperante, sanctam Ecclesiam foedare non cessaverant. Nulli sane Clerico, monacho, sive laico hujus Principis promotio displicuit, nisi qui seipsum sub ejus auctoritate corrigendum fore timuit; nisi qui sanctam Ecclesiam juxta Canonicas sanctiones instituendam fore contabuit; nisi qui, intercluso Simoniacae heresis mercimonio, divitias suas attenuari non dubitavit.

86. Nullus autem Rudolpho Regi ejusque Principibus perjurium poterit jure objicere, licet jam dudum deposito Regi juramentum fidelitatis fecissent. Illud enim

juramentum tam diu observandum erat, quamdiu ipse Regno praeerat. Postquam vero omnes Christiani eo sacramento a Papa soluti sunt, eo quidem deposito et anathematizato, non magis illi aliqua subjectio pro hujusmodi juramento debebatur, quam cuilibet Episcopo a subditis suis obeditur, postquam ille, etiam retenta communione, deponitur. Nemo autem, Romanum Pontificem Reges a Regno deponere posse denegabit, quicumque decreta sanctissimi papae Gregorii non proscribenda judicabit. Ipse enim vir Apostolicus, cui Spiritus sanctus in aurem decernenda dictavit, in Apostolica Sede constitutus, irrefragabiliter decrevit Reges a suis dignitatibus cadere, et participatione Dominici corporis et sanguinis carere, si praesumerent Sedis Apostolicae jussa contemnere. Si enim coelestia et spiritualia Sedes B. Petri solvit et judicat, quanto magis terrena et saecularia, juxta illud Apostoli: Nescitis, inquit, quoniam et Angelos judicabimus, quanto magis saecularia? Sic utique auctoritate Stephani Papae Hildericus Rex Francorum pro ignavia sua deponitur: eique deposito insuper et detonso, et in monasterium misso, Pipinus in Regnum surrogatur. Praeterea, liberi homines Henricum eo pacto sibi proposuerunt in Regem, ut electores suos juste judicare, et regali providentia gubernare satageret. Quod pactum ille postea praevaricari et contemnere non cessavit; videlicet, quoslibet innoxios tyrannica crudelitate opprimendo, et omnes quos potuit Christianae religioni repugnare constringendo. Ergo et absque Sedis Apostolicae judicio, Principes eum pro Rege merito refutare possent, cum pactum adimplere contempserit quod eis pro electione sua promiserat: quo non adimpleto, nec Rex esse poterat. Nam Rex nullatenus esse potest, qui subditos suos non regere, sed in errorem mittere studuerit. Quid plura? Nonne quilibet miles Domino suo fidelitatis juramento subjicitur eo pacto, ut et ille sibi non deneget, quod Dominus militi debebat? Si ergo Dominus militi debitum

reddere contemnit, numquid non libere miles eum pro Domino deinceps recusat habere? Liberrime, inquam. Nec hujusmodi militem infidelitatis vel perjurii merito quis accusabit, cum totum adimpleverit quod promisit; Domino suo, inquam, tam diu militando, quam diu ille fecit sibi quod Dominus militi debebat.

87. Igitur Rudolphus Rex, ubi in Regem sublevatus est, statim Apostolico, missa legatione, de sua promotione innotuit, eique debitum obsequium in Ecclesiasticis administrationibus promisit: multoque se promptiorem ad obediendum Sedi Apostolicae quam antecessor ejus exhibuit. Ipsa enim suae consecrationis die, obediens banno Domini Papae, officium cujusdam Diaconi Simoniaci recipere noluit, qui ea die ad legendum in Missa ante Regem jam sacris vestibus indutus processit: unde Sigefridus Mogontinus Archiepiscopus, amoto eo ab altaris ministerio, alium in ejus locum surrogavit. Hoc autem maximam invidiam Simoniacorum et incontinentium altaris ministrorum Regi conflavit; qui in ipsa sui promotione banno Apostolico obediens, se officia talium respuere per praefati Subdiaconi repulsam monstravit. Nullatenus enim dubitabant, se, sub tam legitimo Principe, aut officium deposituros, aut concubinis et Ecclesiis Simoniace acquisitis abrenuntiaturos. Quapropter illius civitatis Clerici, eadem ipsa regiae consecrationis die, post prandium concives suos, vino et insania furentes in Episcopum suum, et Regem, et reliquos Principes concitaverunt. Quidam enim puer ex civitate, nescimus si propria voluntate ductus, an ab aliquo persuasus, cuidam militi Archiepiscopi partem pretiosae vestis furtive voluit detruncare: qui statim captus est a milite. Quo audito, Procurator civitatis eumdem per manus exceptum, liberum abire fecit, nulla tamen seditione commota. Clerici autem, audito hujusmodi rumore, captum fuisse puerum quem tamen jam dimissum scirent, campanas compulsare, cives nutibus et probrosis

adhortationibus ad seditionem excitare, vel potius compellere non timuerunt. Sed Rex jam finito prandio ad ecclesiam de palatio descendit, et Vesperas audire coepit. Interim plebs furens, sanguinem Regis et reliquorum sitiens, ipsam ecclesiam et palatium irrumpere nititur: sed a Militibus Regis conpescitur, licet inermibus: nam in diebus Quadragesimae consuetudo erat sine armis procedere; sed et ipsa, si quae habebant per civitatem in hospitiis dimissa, prae seditione civium acquirere non poterant. Finitis autem Vesperis, Rex cum Archiepiscopo et reliquis Principibus, in palatium de ecclesia regressus, cum populum furentem al incepto nolle desistere, sed eos ipsam Quadragesimam diem Dominicam, coemeterium ecclesiae, imo ipsam eorum matricem ecclesiam furibunda seditione profanare, sicque cum multiplici sacrilegio in mortem suam, Episcoporum, suorumque omnium, nihil ab ipsis injuriatos, conspirasse vidisset, gladio accinctus, eorum insaniam compescere deliberavit. Sed Principes ejus, eum contra regium morem procedere non permiserunt. Ipsi autem ex praecepto ejus, mutuatis undecumque poterant armis, primum quidem ad supplicandum Deo ecclesiam ingressi, deinde Kyrie eleison in altum concinentes, per portam, quae magis impugnabatur, exsiliunt de ecclesia. Qui statim, licet paucissimi, maximam multitudinem hostium adeo in fugam verterunt, ut quidam eorum etiam se in Rhenum morituri praecipitarent; licet regii Milites parum eos ultra coemeterium ecclesiae insequerentur.

CAPUT XI.

Gregorius Legatos, ad schisma imperii ex compromisso tollendum, in Germaniam dirigit.

88. Anno ab Incarnatione Domini 1078. Indictione prima, cum uterque Rex, Henricus videlicet et Rudolphus, ab Apostolica Sede adjutorium requireret; Gregorius Papa

septimus, generali Synodo praesidens, decrevit: «Quoniam iis et perturbatio Regni, in maximum sanctae Ecclesiae periculum et detrimentum quotidie redundare cernitur, placet nobis elaborare pro viribus, quatenus idonei tam religione quam etiam scientia pollentes Nuntii, e latere Sedis Apostolicae ad partes, illas mittantur, qui omnes religiosos et justitiae amatores, in Teutonici Regni partibus commorantes, Clericalis et Laicalis ordinis viros, et ad hoc opus idoneos, convocent; cum quibus (Domini gratia praeeunte) aut finem et pacem juste componant; aut veritate percognita, cui parti justitia magis faveat, ad plenum addiscere valeant; quatenus pars injusta desistat, et Apostolica auctoritate munita justitia, vigoris et auctoritatis robur obtineat. Verum quoniam nonnullos, diabolico instinctu collectos, tyrannidis suae facibus accensos, turpis lucri avaritiae mancipatos, discordiam potius quam pacem fieri et videre desiderantes, fore non ignoramus; statuimus ut nulla unquam persona alicujus potentiae, sive Rex aut Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, sive Miles, aliqua praesumptione temerariove ausu, fraude dolove, seu aliqua perturbatione, Legatis nostris obsistere et contraire, ne justitiam et finem componant, pertentet. Quicumque autem temerario ausu (quod non optamus) hujus nostrae constitutionis violator extiterit, Legatisque nostris praenominatis, ad hanc pacem componendam euntibus, fraudem opponere tentaverit, vinculo eum anathematis alligamus, et non solum in spiritu, verum etiam et in corpore, et omne prosperitate hujus vitae, Apostolica potestate innodamus, et victoriam ejus in armis auferimus; ut sic saltem confundatur, et duplici confusione et contritione conteratur. Actum Romae in Ecclesia Domini Salvatoris, 5 Nonas Martii, Indictione prima.»

89. «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Archiepiscopis, Episcopis, Clericis, Ducibus,

Marchionibus, Comitibus, omnibusque majoribus atque minoribus in Teutonico Regno constitutis, exceptis his qui Canonica excommunicatione tenentur, salutem et Apostolicam benedictionem. Notum vobis fieri volumus, Fratres carissimi, quod in ea Synodo, quam nuper Romae celebravimus;» etc. Vide inter epistolas S. Gregorii, infra.

90. «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei; Udoni, Trevirensi Archiepiscopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Quanta nobis sollicitudo quantaque tristitia sit de perturbatione, imo de dissidio regni vestri, olim clarissimi et potentissimi,» etc. Vide ubi supra.

91. Anno ab Incarnatione Domini 1078, Pontificatus vero Domini Gregorii septimi Papae sexto, decimo tertio Kalendas Decembris, Indictione secunda, congregata est Synodus Romae in ecclesia S. Salvatoris, in qua juraverunt legati Henrici et Rudolphi, quisque pro Domino suo, quod nullis dolis colloquium Legatorum Sedis Apostolicae, in Teutonico Regno habendum, impedient.

92. Anno ab Incarnatione Domini 1079. Mense Februario, Indictione 2, Pontificatus vero Domini Gregorii septimi Papae VII, Legati Regis Rudolphi super Henricum proclamaverunt, quod nulli loco nullique personae parcens, regionem transalpinam contereret et conculcaret, neminem debitus honor vel reverentia tueretur, et ceu vilia mancipia non modo Sacerdotes, sed etiam Episcopi et Archiepiscopi caperentur, vinculisque manciparentur, partimque jam trucidarentur. Decreverunt ergo quam plures Concilii, in illum tyrannidem gladium Apostolicum debere evaginari: sed distulit Apostolica mansuetudo, simul et illud attendens, quod Petro Albanensi et Altmanno Battaviensi Episcopis de eodem negotio scribens, inter cetera dicit: Sic vos utrique parti communes, et ab omni suspicionis naevo, quantum in vobis est, cum divinae gratiae adjutorio exhibete

immunes, ut justitiae semper, et nullo modo partibus faveatis, sicut habetis formam nostram: qui videlicet, postquam judicium tanti hujus negotii in manu B. Petri commissum est, nihil aliud testibus vobis intendimus, nisi ut per justitiae semitam incedamus. Ad nullam partem sinceritatem Apostolicae discretionis infleximus, nullis promissionibus aut terroribus cessimus, nec aliud umquam, Deo protegente, acturos nos esse confidimus.

93. Porro legati Henrici Regis, qui praedictae querelae super eumdem prolatae praesto fuerunt, secundum hunc tenorem juraverunt: «Legati Domini mei Henrici Regis ad vos venient infra terminum Ascensionis Domini, exceptis legitimis sonnis [causis], id est morte vel gravi infirmitate, vel captione absque dolo, qui legatos Romanae Sedis secure ducent et reducent; et Dominus Rex obediens illis erit in omnibus secundum justitiam et judicium illorum: et haec omnia servabit absque dolo, nisi quantum ex vestra jussione remanserit. Et hoc juramus ex praecepto Domini nostri Regis Henrici. Itidem legati Rudolphi Regis juraverunt, quod sequitur: Si colloquium ex praecepto vestro constitutum fuerit in partibus Teutonicis, loco et tempore a vobis definito, ante praesentiam vestram vel Legatorum vestrorum, Dominus noster Rex Rudolphus vel ipse veniet, vel Episcopos et fideles suos mittet; paratusque erit judicium, quod sancta Romana Ecclesia decreverit, de causa Regni subire; nulloque malo ingenio Conventum, a vobis sive a vestris Legatis constitutum impediret: et postquam certum inde vestrum Nuntium videbit, de pace statuenda in Regno et confirmanda studebit, ut legatio vestra pervenire ad Regni pacem et concordiam possit. Haec omnia observabuntur, in quantum ex vestra licentia remanserit, vel ex impedimento legitimo, scilicet morte vel gravi infirmitate vel captione, sine dolo.»

94. Posthaec rursus exiit edictum Apostolicae benignitatis, quod idcirco ex abundanti ponimus, ut clarescat et sapientibus et insipientibus, principem fuisse Gregorium nostrum in illa beatitudine, de qua Dominus dicit: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (Matth. V, 9). «Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, omnibus Archiepiscopis et Episcopis, in Teutonico atque in Saxonico Regno commanentibus, cunctis etiam majoribus atque minoribus, qui non sunt excommunicati et obedire voluerunt, salutem et Apostolicam benedictionem. Quoniam ex lite et dissensione, quae tamdiu inter vos est,» etc. Vide inter epistolas, infra.

CAPUT XII.

Promulgata depositione Henrici et electione Rudolfi, pie moritur Gregorius.

95. Anno ab Incarnatione Domini 1080, Pontificatus vero Domini Gregorii Papae septimi anno 7, Indictione tertia, celebravit ipse Papa Synodum Romae, ubi interfuerunt Archiepiscopi et Episcopi diversarum Urbium, nec non Abbatum, ac diversorum Ordinum Clericorum et Laicorum innumerabilis multitudo. Supervenerunt autem et Legati Rudolphi Regis et Principum Regni Teutonici, et hujusmodi querimoniam protulerunt super tyrannidem Henrici: «Nos, ex legatione Domini nostri Regis Rudolphi et Principum ejus, conquerimur Deo et S. Petro, vestraeque Paternitati et cuncto huic sanctissimo Concilio, quod ille Henricus, quem vos Apostolica auctoritate deposuistis a Regno, id ipsum Regnum contra vestrum interdictum tyrannice invasit, omnia circumquaque ferro, praeda, incendio devastavit: Archiepiscopos, Episcopos de Episcopatibus suis impia crudelitate expulit, et eorum Episcopatus suis fautoribus in beneficia distribuit. Per cujus etiam tyrannidem piae memoriae Weinharius Magdeburgensis Archiepiscopus occisus est: Adalbertus Wormatiensis

Episcopus adhuc ab eo contra Sedis Apostolicae praeceptum in captione cruciatur: multa hominum millia ejus factione sunt occisa; quam plures ecclesiae, ablatis Reliquiis, incensae ac penitus destructae. Innumerabilia quidem facinora sunt, quae idem Henricus in Principes nostros perpetravit: eo quod sibi contra Sedis Apostolicae decretum ut Regi obedire noluerunt: et colloquium, quod vos pro inquirenda justitia et pace componenda fieri decrevistis, ex culpa Henrici et fautorum ejus remansit. Quapropter vestram humiliter imploramus clementiam, ut nobis, imo sanctae Dei Ecclesiae, decretam sacrilegio pervasori Ecclesiarum justitiam faciatis.» His et talibus excitatus viri Dei spiritus, sentiens et imminere diem quem sibi in visione Beata Dei Genitrix, ad proferendam damnationis sententiam in eumdem adversarium Ecclesiae designaverat, et, ne ultra differret, praecipiendo interminaverat, gravi cum dolore et gemitu parturivit, et auscultante atque aspirante Concilio, tandem in haec verba prorupit.

96. «B. Petre Princeps Apostolorum, et tu B. Paule Doctor gentium, dignamini quaeso aures vestras ad me inclinare, meque clementer exaudire; quia veritatis estis discipuli et amatores; adjuvare, ut veritatem vobis dicam, omni remota falsitate, quam omnino detestamini; ut Fratres mei melius mihi acquiescant, et sciant et intelligant, quia ex vestra fiducia, post Dominum et matrem ejus semper Virginem Mariam, pravis et iniquis resisto, vestris autem fidelibus auxilium praesto. Vos autem scitis, quia non libenter ad sacrum Ordinem accessi, et invitus ultra montes cum domino Papa Gregorio abii: sed magis invitus cum domino meo Papa Leone ad vestram specialem Ecclesiam redii, in qua utcumque vobis deservivi: deinde, valde invitus, cum magno dolore et gemitu et planctu, in throno vestro valde indignus sum collocatus. Haec ideo dico, quia ego non vos elegi, sed vos me elegistis, et gravissimum pondus vestrae Ecclesiae super me posuistis.

Et quia super montem excelsum me jussistis ascendere, et clamare, et annuntiare populo Dei scelera eorum, et filiis Ecclesiae peccata eorum; membra diaboli coeperunt contra me insurgere, et usque ad sanguinem praesumpserunt in me manus suas injicere. Astiterunt Reges terrae, et Principes convenerunt; saeculares et ecclesiastici, aulici et vulgares convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus vos Christos ejus, dicentes: Dirumpamus vincula eorum, et projiciamus a nobis jugum ipsorum; et, ut me omnino morte vel exsilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

97. «Inter quos specialiter Henricus, quem dicunt Regem, Henrici Imperatoris filius, contra vestram calcaneum erexit Ecclesiam, facta cum multis Ultramontanis et Italicis conspiratione, annitens, me dejiciendo, eam sibi subjugare. Cujus superbiae vestra resistit auctoritas, eamque vestra destruxit potestas: qui confusus et humiliatus, ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quaesivit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de vitae suae emendatione, solam ei communionem reddidi; non tamen in Regno, a quo eum in Romana Synodo deposueram, instauravi; nec fidelitatem hominum, qui sibi juraverant vel erant juraturi, a qua omne absolvi in eadem Synodo, ut sibi servaretur, praecepi. Et haec ideo detinui, ut inter eum et Episcopos vel Principes ultramontanos, qui ei causa jussionis vestrae Ecclesiae restiterant, justitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus juramento per duos Episcopos mihi promisit. Praedicti autem Episcopi et Principes Ultramontani, audientes illum non servare quod mihi promiserat, quasi desperati ab eo, sine meo consilio, vobis testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem: qui Rex Rudolphus, festinanter ad me misso nuntio, indicavit se coactum Regni gubernacula suscepisse, tamen se paratum mihi omnibus modis

obedire. Et ut hoc verius credatur, semper ex eo tempore eumdem sermonem mihi misit: adjiciens etiam, filio meo obside et fidelis sui Bertholdi filio, quod promittebat firmare. Interea Henricus coepit me praecari, ut illum contra praedictum Rudolphum adjuvarem. Cui respondi me libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut scirem cui justitia magis faveret. Ille autem putans suis viribus eum posse devincere, meam contempsit responsionem. Postquam autem persensit se non posse, sicut speravit, agere, duo Episcopi, Virdunensis videlicet et Ofenburgensis, de consentaneis suis Romam venerunt; et in Synodo ex parte Henrici, me ut ei justitiam facerem, rogaverunt; quod et nuntii Rudolphi fieri laudaverunt. Tandem aspirante Deo, sicut credo, statui in eadem Synodo, in partibus Ultramontanis fieri colloquium, ut illio aut pax statueretur, aut cui plus justitia faveret, cognosceretur. Ego enim, sicut vos mihi testes estis, Patres et Domini mei, usque hodie nullam partem disposui adjuvare, nisi eam, cui plus justitia faveret. Et quia putabam quia injustior pars colloquium nollet fieri, ubi justitia suum locum servaret; excommunicavi, et anathemati alligavi omnes personas, sive Regis sive Ducis aut Episcopi aut alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret ut non fieret.

98. «Praedictus autem Henricus cum suis fautoribus, non timens periculum inobedientiae, quod est scelus idololatriae, colloquium impediendo excommunicationem incurrit, et seipsum anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Christianorum morti tradidit, et ecclesias fecit dissipari, et totum pene Teutonicorum Regnum desolationi dedit. Quapropter confidens de judicio et misericordia Dei, ejusque piissimae Matris semper Virginis Mariae, fultus vestra auctoritate, praedictum Henricum, quem dicunt Regem, omnesque fautores ejus excommunicationi subjicio et anathematis vinculo alligo, et iterum Regnum Teutonicorum et Italiae,

ex parte omnipotentis Dei et vestra, interdicens ei, omnem dignitatem et potestatem regiam illi tollo; et ut nullus ei Christianus sicut Regi obediat, interdico, omnesque qui ei juraverunt vel jurabunt de Regni dominatione, a juramenti promissione absolvo: ipse autem Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires nullamque in vita sua victoriam obtineat. Ut autem Rudolphus Regnum Teutonicorum regat et defendat, quem Teutonici elegerunt sibi in Regem, ad vestram fidelitatem ex vestra parte dono, largior et concedo, omnibusque sibi fideliter adhaerentibus absolutionem omnium peccatorum, veram benedictionem in hac vita et in futura, vestra fretus fiducia, largior. Sicut enim Henricus, pro sua superbia et inobedientia et falsitate, a Regni dignitate juste abjicitur; ita Rudolpho pro sua humilitate, obedientia, veritate, potestas et dignitas Regni conceditur.

99. «Agite nunc, quaeso, Patres et Principes sanctissimi, ut omnis mundus intelligat et cognoscat quia, si potestis in coelo ligare et solvere, potestis in terra imperia, regna, ducatus, principatus, marchias, comitatus, et omnium hominum possessiones pro meritis tollere unicuique et concedere. Vos enim Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus frequenter tulistis pravis et indignis, et religiosis viris dedistis. Si enim spiritualia judicatis, quid de saecularibus vos posse credendum est? Addiscant nunc Reges et omnes saeculi Principes quanti vos estis, quid potestis, et timeant parvipendere jussionem Ecclesiae vestrae; et in praedicto Henrico tam cito judicium vestrum exercete, ut omnes sciant quia non fortuito, sed vestra potestate cadet et confundetur, utinam ad poenitentiam, ut spiritus sit salvus in die Domini. Acta Romae, Nonis Martii, Indictione 3.»

100. Igitur Satanae traditus infelix Henricus rabidoque daemonum furori, magis ac magis ad summum iniquitatis

conscendit; et legitimum Papam destituere cupiens, auream statuam Simoniacis et Nicolaitis in Romana civitate, quam Babylonem Petrus et Joannes appellant, novus Nabuchodonosor, erexit; Guibertum scilicet Ravennatem Episcopum, jam pridem a Gregorio nostro, propter incestum et alia flagitia sua, Synodali sententia damnatum. Proinde gravissima persecutione contra virum Dei commota, Salernum recessit: ibique supernae medicationis absynthio per corporales aegritudines efficacissime purgatus, divinae consolationis dulci responso meruit exhilarari, videlicet purgationes istas ei in perpetuum proficere et sufficere; nec ullam castigationem oportere post obitum timere: denique, in signum sempiternae sospitatis, temporalem incolumitatem recepit, et, quod valde gloriosum videri potest, circa Kalendas Januarii praenosse coepit dissolutionem corporis sui futuram circa Kalendas Junii. Quibus cum appropinquasset, et ultimi doloris luctam inchoasset, astantibus ei Episcopis et Cardinalibus, eumque pro laboribus sanctae conversationis et doctrinae beatificantibus, respondit: Ego, Fratres mei dilectissimi, nullos labores meos alicujus momenti facio; in hoc uno solummodo confidens, quod semper dilexi justitiam, et odio habui iniquitatem. Item, cum anxietatem suam de statu suo post discessum ejus deplorarent; elevatis pius Pater in coelum oculis, et eodem porrectis instar ascensionis palmis: Illuc, inquit, ascendam, et obnixis precibus, Deo propitio vos committam.

101. Praeterea rogatus ut in tanta fidelium perturbatione, sibi successorem et Ecclesiae contra praenominatum adulterum designaret ultorem, trium dedit optionem: videlicet Desiderii, Cardinalis et Abbatis coenobii Cassinensis; atque reverendissimorum Episcoporum, Ottonis Ostiensis, et Hugonis Lugdunensis. Verum quia Otto nondum a Germaniae et Galliae partibus redierat, ubi Apostolica legatione functus, venerabilem

Gebehardum Constantiensibus Ecclesiae Praesulem se praesente et favente consecraverat, et alia nonnulla ad stabilimentum Ecclesiae pertinentia prudenter ordinaverat; Hugo quoque sua lustrans gubernacula procul aberat; interim suasit eligi vicinum Desiderium, licet brevissime victurum, non tamen absque typo victorem esse appellandum. Nam in diebus ejus, qui quatuor aptati sunt mensibus, famosam victoriam dedit Dominus Apostolicae Sedis propugnatoribus de adversariis ipsius; per quam etiam Cathedram suam diu ab invasoribus detentam recepit Wirzeburgensis Episcopus nomine Adalbero, vir spectabilis natu, honorabilis vultu, et actu, reduces habens venerandos Coepiscopos praedictum Gebehardum Constantiensem, et Hermannum Metensem, qui et ipsi pro fidelitate Gregorii nostri Sedes suas amiserant. Praedixerat eidem Desiderio Pater sanctus quod non interfuturus esset migrationi ipsius, quamvis ob hoc infirmitatem invisisset, et cum eo usque in finem perseveraret, et sanctas exequias cum ceteris fidelibus celebraret, multumque eum attonitum tristemque reddiderat. Cumque haereret in admiratione, quidnam impedimenti futurum esset, subito nuntiatur ei a Normannis facta circumvallatio cujusdam castelli suo monasterio subjecti: et compulsus necessitate succurrendi suis, abeundi licentiam accepit: sicque, licet invitus, explendae Prophetiae locum dedit.

102. Interea Pontifex beatus Gregorius super his, quos excommunicarat, requisitus, si quam dispensationem facere vellet, respondit: Praeterea Henricum Regem dictum, et Guibertum Apostolicae Sedis invasorem, et omnes illas principales personas quae aut consilio aut auxilio favent nequitiae vel impietati illorum, omnes absolvo et benedico, quicumque me hanc habere specialem potestatem in vice Apostolorum Petri et Pauli credunt indubitanter: praeter haec admonens eos de multis, et hoc dedit illis praeceptum: Ex parte Dei

omnipotentis, atque auctoritate Beatorum Petri et Pauli Apostolorum, praecipio vobis, ut neminem habeatis Romanum Pontificem, nisi canonice electum, et sanctorum Patrum auctoritate electum et ordinatum. Ubi vero in extremo positus erat, ultima verba ejus haec fuerunt: Dilexi justitiam, et odivi iniquitatem, propterea morior in exsilio. Quo contra quidam venerabilis Episcopus respondisse narratur: Non potes, Domine, mori in exsilio, qui in vice Christi et Apostolorum ejus divinitus accepisti gentes haereditatem, et possessionem terminos terrae. Itaque septiformi gratia plenus septimi Gregorii spiritus, qui mundum et principes ejus arguerat de peccato et de justitia et de judicio, in fortitudine coelestis cibi nuper accepti coelestem viam arripiens, meritoque divini zeli, velut igneo curru, instar Eliae subvectus, Urbani praedecessoris sui, cujus ea die festivitas exstitit, omniumque beatorum laetitiam in coelesti gloria cum Christo gaudentium excellenter ampliavit; in terris vero peregrinantem Ecclesiam discessu suo non parvo moerore consternavit. Corpus ejus sepulturae traditum est apud beatum Matthaeum Evangelistam, de cujus nova inventione laetabundus scripserat ante paucos annos Epistolam.

CAPUT XIII.

Exempla eorum qui Gregorii decretis obedientes vel inobedientes fuere, divinitus probata vel improbata.

103. Consequenter hic introducendus videtur praecipuus virtutum ejus sectator et heres, beatus Anselmus, Ecclesiae Lucensis Antistes, qui ante omnia id studii semper habuit, ut imitaretur eum in omnibus, adeo, ut discrepare ab illo prorsus nollet in aliquo: deinde, quid in ipso fuit, illius semper meritis attribuit. Gregorius namque, veluti fons erat; Anselmus quasi rivus fluebat, et arida irrigabat: ille, quasi caput totum corpus

gubernabat: iste, ceu manus studiosa, quod injunctum operabatur: ille, sicut sol illuminavit omnia; iste, velut splendor, declaravit singula. Olim Elias, ex mortalium cohabitatione transiturus, dimisit Elisaeo pallium suum, Prophetici muneris instrumentum: similiter et Gregorius, ex hac mortali vita migraturus, transmisit Anselmo Pontificalis insigne potestatis, videlicet mitram capitis sui; hoc nimirum Deo cooperante, ut, sicut ille Prophetiae per pallium haereditavit praerogativam, ita et iste Sacerdotalem per mitram obtineret eminentiam. Nempe eo, usque processit similitudo, ut, sicut Elisaeus per pallium Eliae per virtutum signa demonstraverat, ita et Anselmus per mitram Gregorii quaedam magnalia exhibuerit. Nam, ut ne pluribus unum magis divulgatum proferamus, reverendus Mantuanae Praesul Ecclesiae Ubaldus, multis jam annis gravissime spleneticus, et toto corpore ulceratus praesertim in cruribus, sic ut vix quomodolibet stare posset, vix etiam jacere vel sedere: qui et multa in medicos erogaverat, nihilque profecerat; apposita eadem mitra ubi major ingruerat dolor, pristinae redditus est sanitati. Liber ejusdem Anselmi de Psalmorum tractatibus paucas sententias excipere; et quam pium affectum erga sanctitatem magistri sui Gregorii habuerit, evidentius ostendere. Sic ergo loquitur in tractatu secundi Psalmi: «Astiterunt Reges terrae, et Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus Christum ejus.» Reges terrae, membra videlicet ejus qui regna super omnes filios superbiae, non solum venerunt, sed et astiterunt, et exercitu suo Romanam Ecclesiam obsederunt; et principes Sacerdotum conspirantem convenerunt in unum, contra sanctum Petrum, et contra Vicarium ejus Gregorium, imo ipsum qui dixit: «Qui vos tangit me tangit; qui vos spernit, me spernit (Luc. X); crucifigunt iterum Filium Dei.» Constat etenim, quia caput nostrum in membris suis patitur, in membris infirmatur; sicut ipse Beato Petro dixit: «Vado iterum Romam crucifigi.» Nonne tibi videntur Principes

Sacerdotum in domo Pilati colligere concilium ut Christum morti tradant, cum tot falsos testes contra summum Pontificem Henricus adornavit, cum omnes clamant: Reus est mortis? Nonne iterum Barrabas eligitur, et Christus sub Pilato morti addicitur, cum Ravennas Guibertus eligitur et Papa Gregorius reprobatur? Sic vivere latronem petunt, qui lege damnatur, et justum damnant, per quem omnes salvantur. Nonne tibi videtur iterum Pilatus manus suas lavisse, et dixisse: Mundus ego sum a sanguine hujus, nullam in eo causam invenio; quando simulata poenitentia Henricus adoravit summum Pontificem, deinde falsis Episcopis suis dixit: Secundum legem vestram judicate eum? Amplius: Dirumpamus vincula eorum, etc. Opprimamus, inquiunt, virum justum, quoniam contrarius est operibus nostris. Si enim dimiserimus eum sic, venient Romani, et tollent nostrum locum et gentem. Item: Si Papa Gregorius vixerit, mittet contra nos praedicatores veritatis, qui discutientes vitam et actus nostros, eripient oves Christi de manibus nostris; et justi diripient spolia nostra, et dimittent Ecclesiam facientibus fructum in ea. Quando vero sanctitatis tractator iste fuerit, partim ex lectione sanctorum gestorum ejus animadvertimus, partim ex relatione religiosorum Fratrum, qui se de longinquo ad sepulchrum ejus per revelationem invitatos venisse, et a gravibus atque diutinis languoribus absque mora liberatos fuisse testati sunt, perpendimus.

104. Nunc operae pretium arbitramur paucis demonstrare qualiter vel gratia vel ira Dei, nostris, hoc est in Germanicis partibus commendaverit decreta Gregorii nostri contra avaritiam et luxuriam Simonis et Nicolai; quatenus et justi vigilantiores fiant, ad cavendum interdictae communionis piaculum; et operarii iniquitatis formidolosiores effecti, summis poenitentiae conatibus enitantur ad evadendum suae praevaricationis supplicium. Nam ad sepulcrum ejus coelitus facta, vel

quae fieri dicunt, religiosiores quique Romani; nos illis, qui viciniores sunt, percensenda reservamus; quibus et personae facilius innotescunt, in quibus vel facta vel fiunt. Ut ergo contra primam in Ecclesia Simonis pestem primum ponamus exemplum, reverendissimus Hirsaugiensis coenobii Pater Willelmus, cujus religionem scripta quoque Gregorii nostri venerabiliter acceptant, inter multos, qui specialem ejus medicinam expetebant, recepit quemdam Presbyterum, Simoniacae pravitatis lepra maculosum, humilitatis antidoto curandum. Sed eheu! vim faciente monachorum importunitate, quorum pessima consuetudo est de sacris Canonibus aut parum aut nihil curare, non compescuit eum ab illicita immaculati Agni immolatione. Unde contigit ut ipse Salvator horrenda eum visione deterreret, cum forte post inchoatam Missam catechumenorum in proprio (stallo) resideret. Oppresso namque sopore apparuit, scissis vestibus, aspectu quasi leprosus; eique stupenti et admiranti, quem respiceret causa hujuscemodi apparitionis: Taliter, inquit, tu me tractasti: qui, cum te Simoniacum non nescires, ad conficienda Sacramenta Corporis et Sanguinis mei nihilominus accedere praesumpsisti. Inter haec, urgente hora surgendi ad lectionem Evangelii, multi Fratrum innuerunt ut excitaretur; sed praedictus Abbas altiori consideratione renuit, ne revelatio, si qua esset, impediretur: animadvertit enim non otiosum esse tam profundum illius temporis et loci soporem. Itaque ventum est ad Missam Sacramentorum, et tunc necessario expergefactus, celebrandi causa mysterii, manifestavit gravedinem et impossibilitatem suam, acceptoque protinus ejusdem Missae vicario, ex tunc in reliquum penitus cessavit a Sacerdotali officio.

105. Abhinc proferenda sunt exempla contra Nicolaitas, et eorum communicatores valentia. Felicis namque memoriae Virgo Herluca, cui familiares erant visiones et

revelationes Domini cum infirmitatibus Apostoli, fideli relatu nobis insinuavit quod ipsa vice quadam, dum solitaria resedisset in cellula sua, subito viderat Dominum Jesum ad se introire, comitante beato Wicterpo Augustensis Ecclesiae quondam Praesule; habitoque paulisper silentio subsistere, et vulnera tantum sua cruore manantia offendere. Cumque horripilasset a timore visionis insolitae, affatus est eam Episcopus ita dicens: Abhorresne, Soror, a cruenta specie Salvatoris? Ait: Etiam, Domine. Vis eum, inquit, taliter ulterius non videre? Respondit: Volo. Noli, inquit, ergo amodo Richardi Presbyteri Missas audire, qui debitam tanto officio castimoniam non vult custodire. Sic enim vocabatur Presbyter, qui illi ecclesiae indignus praeerat, juxta quam Virgo Deo dedita manebat. Et ex tunc eum publica visitatione confutatum, et exemplo suo plebem, ut idem faceret, animavit.

106. Illa quoque visio non indigna commemoratione videtur; qua dilectus Deo et hominibus, benedictae memoriae Adalbertus monachus, et ipse contumelias et terrores ab adversariis Gregorii nostri propter obedientiam decretorum ejus passus, eamdem Herlucam vidisse referebat de quodam Nicolaita, qui carnalibus desideriis inserviens ecclesiam illam contaminaverat, quae est in loco qui dicitur Rota. In illa namque confinia, hoc est in confinio Noricorum et Alamannorum quos Lycus fluvius disterminat, non procul destinabat mansiones ejusdem venerandi senis et beatae Virginis, multumque se invicem in Christo diligebant, quia excellentem Dei gratiam in se mutuo recognoscebant. Ita ergo dilectus de dilecta narrabat. Beata Herluca inter socias virgines et viduas quadam die ex more sedebat, et operi manuum juxta consuetudinem suam diligenter incumbebat; cum ecce subito per fenestram prospiciens, miserabiliter lamentari coepit et vociferari, dicens: Vae, vae! Melius homini illi erat, si natus non fuisset. Cumque nimis

attonita quaedam illustris femina, nomine Hadewiga, interrogasset eam quidnam vidisset, unde tantum commota fuisset? Mortuus est, inquit, infelix Presbyter et anima ejus ab angelis Sathanae sublata portatur ad inferna: vidi enim eos praetereuntes cum insultatione, et animam comitantem cum ejulatione.

107. Interea super ipsas quoque uxores seu concubinas Nicolaitarum terribiliter desaeviit divina ultio. Nam quaedam illarum, in reprobum sensum traditae, semetipsas incendio tradiderunt: aliquae dum sanae cubitum issent, mortuae repertae sunt in matutino, absque ullo praeeuntis infirmitatis indicio: aliquarum etiam corpora, post evulsas animas, maligni spiritus rapientes, et in sua latibula reponentes, humana sepultura privarentur. Porro incestuosis Missarum celebratoribus ita se manifestavit aliquoties ira Dei; quod, dum jam jamque communicare vellent, turbo vehemens irruit, calicemque subvertens Sanguinem effudit, Panem vero sanctum mirabiliter abripuit. Qualis vero Presbyter ille fuerit, qui saepe dicti semperque dicendi Gregorii nostri casulam, sibi in pignore positam, tempore II Gelasii Papae ad Missam semel induere praesumpsit, non satis investigavimus: sed hoc pro certo, Romanorum relatu, didicimus, quod illico scabiosus effectus, vix per dignos poenitentiae fructus evasit.

108. Quanta vero gratia Dei subsecuta sit obedientes Gregorianae institutioni, ostendit Religio quadrata, per Apostolicam Gregorii nostri benedictionem venerabiliter in his regionibus inchoata et feliciter multiplicata, videlicet attonsorum Christi servorum, eisque fideliter servientium Fratrum barbatorum; Virginum singulari devotione jugiter inclusarum, itemque Virginum regulari moderatione introitus et exitus suos custodientium. Sane quadraturae hujus sive quadrigae quatuor praecipui rectores fuere; videlicet Canonicae vitae renovator

eximius Altmannus Episcopus de Patavia, et beatae recordationis Odalricus Prior de Cluniaco, venerandi Patres Wilhelmus de Hirsaugia, et Sigefridus de Sancti Salvatoris Cella.

109. Verum, quia Cluniaci mentionem modo repetivimus, ad commonitionem coenobiis Praesidentium, libet ad memoriam revocare duas visiones, inibi Gregorio nostro factas; ut qui verbo et exemplo ejus hactenus profecerunt, amodo nihilominus et harum visionum contemplatione proficiant. Igitur cum adhuc Legatus apostolicus quadam vice Cluniacum venisset, et Abbati Fratrum Capitulo praesidenti assedisset, sublevatus spiritu videre coepit medium Jesum, modo se placide acclinantem eidem Abbati, recte judicanti; modo indignanter avertentem, cum forte minus invigilaret rectitudini: qui, postquam finito Capitulo eidem Patri secreto referebat, non parum cautionis in reliquum suggerebat. Item, cum divina revelatione praemonitus ex apostolica auctoritate praecepisset ut omnes qui ibidem vel homicidae, vel adulteri, vel quolibet modo criminosi exstitissent, ab altaris officio secundum scita canonum cessare deberent, et iidem protinus pavida confessione declarati fuissent, narrabat praedictus abbas, se in somnis eosdem velut ab angelo decollatos vidisse.

110. In calce libri commemorare delectat plenae dilectionis bigam, martyrii cruore perfusam: Burchardum videlicet Halberstatensem, et Theodomarum Juvavensem episcopos, Gregoriani dogmatis assertores efficacissimos. Horum namque Burchardus, Annoni Coloniensi et Werenhario Magdeburgensi reverendissimis archiepiscopis sanguine et religione proximus, postquam gravissimum Henricianae persecutionis pondus laudabili constantia diu sustentaverat, tandem appropinquante supernae retributionis die, videt sibi in visu noctis beatum Blasium martyrem ac pontificem assistere, et beatae

passionis socialem gloriam repromittere. Itaque furiosae schismaticorum plebis horribili circumdatione apud Goslariam coarctatus, et letaliter vulneratus, quamdiu supervixit cum admirabili alacritate praesentes admonuit ut sibi et ab haereticorum contagio caverent, et in obedientia Catholici pontificis permanerent. Denique inter verba sanctae exhortationis et orationis spiritum emittens, sepultus est in Memoria apostolorum Petri et Pauli, quam ipse a fundamento construxerat et dedicaverat.

111. Porro Theodomarus, naturae praestantia et totius humilitatis et honestatis artificio praeclarus, crebra fugiendi necesstiate a Guibertinis et Henricianis tribulatus, et longa demum captione maceratus; postquam se vidit in suis terminis non posse fructificare, statuit Hierosolymam transmeare; atque inter eundum a paganis interceptus, et pro inexpugnabili confessione nominis Christi membratim intercisus, supernam Hierusalem victor gloriosus intravit. Hic ordinaverat nostrae humilitatis ordinatorem, reverendissimum scilicet Udalricum Lauriacensem sive Pataviensem episcopum, atque apostolicae sedis legatum, qui ante hoc septennium, post multos agones, pro assertione Gregoriani dogmatis, cujus ad normam et electus et promotus fuerat, legitime decertatos, obdormivit in Domino, anno aetatis suae centesimo quinto, neminem, proh dolor! sui similem relinquens inter omnes Germaniarum praesules. Nullum etenim videmus ita compositum moribus, honorabilem vultu, modestum habitu, auctoritate reverendum, semper habentem in gratia sale conditum sermonem, et opportunis undique responsis expeditum, et alias possidentem praerogativas, quas maluimus dissimulare quam concitare inanem invidiam illum exaequare non valentium. Hoc tamen cum pace cunctorum putamus dicendum, quod nihil illius severitate jucundius, nihil erat jucunditate severius; et

quod mirae abstinentiae cum tanta alacritate moderabatur virtutem, ut nullam penitus redoleret ostentationem.

112. Cujus specialis alumna, virgo Deo devota, vidit coelestes visiones, et accepit donationes, ad commendationem Gregorianae obedientiae non ineptas, ideoque silentio minime praetereundas. Dilexerat enim quemdam presbyterum, eo quod caste vixisset, et a tam legitimo pontifice, videlicet Odalrico, sacros Ordines accepisset; ejusque in divinis Officiis, etiam ipso tenore vocis, delectabilem suae caritatis similitudinem attigisset. Unde contigit ut quadam vice videretur ei sacra mysteria celebrare, dextera divinae majestatis desuper apparente, et canonice signa cum ipso faciente. Verum post excessum divini Praesulis, cum, peccatis exigentibus, posuisset Deus tenebras insipientiae, et facta esset nox insolentiae, in ipsa pertransierunt omnes bestiae silvae, et catuli leonum rugientes ut raperent et quaererent a Deo escam sibi, videlicet spiritus maligni: et, quod miserabile dictu est, sacerdotem istum, eatenus integrum, morsu luxuriae corruperunt: quod praefatae Virgini sic assignatum est. Visus est ei denuo sacris mysteriis insistere, dextera quidem Domini nihilominus apparente; sed veluti languida dependente, ac nihil penitus conficiente. Et haec quidem divinitus ostensa sunt Virgini.

113. Caeterum aliquoties, cum incontinentium sacerdotum officia, juxta Gregorianam prohibitionem, corporaliter declinaret; ac per fidem et orationem illis intenderet, quibus corporalem praesentiam exhibere non potuit; mira Salvatoris largitate ejusdem suavitatis gustum sentire coepit in ore, quem interdum, realiter communicando Catholicis, se gratulabatur sensisse ex manifesta sacramentorum perceptione. Diligebat autem hanc Virginem prae caeteris virginibus beatae recordationis antistes Odalricus, non magis propter suam indolem

bonam, quam propter honorabilem sanctae matris viduitatem, et materterarum ejus (quae omnes illam maxime erudiebant) laudabilem virginitatem. De matre, cui nomen Helisaea, breviter adjiciendum, quod in fervente obedientia Gregorii nostri multis virtutibus et prophetiae spiritu praepollens, cum ad momentum transitus sui de hoc mundo, benignis spiritibus se invisentibus, opportunam solitudinem, procurasset, et in eorum glorioso praesidio ad Christum migrasset; e vestigio revertentes, quae discesserant sorores, invenerunt eam, ad similitudinem Pauli primi eremitae, manibus ad Dominum expansis, instar supplicantis; quo nimirum pius Conditor in defuncta ostenderet, quam devote sibi dum viveret supplicasset.

114. Haec nobis scribentibus forte superlata est narratio duorum miraculorum Salerni coelitus patratorum, unum mox ut eodem beatus Gregorius recensisset. Nam cum primitus illic praedicare coepisset, astans quidam rusticus maligna (mente) coepit intra se taliter dicere: En, auctor praeliorum et seditionum, postquam totum commovit orbem, hanc inquietare venit urbem. His ita cogitatis, cum etiam proloqui voluit, mutum se factum doluit. Cum vero necessitate compulsus accessit ad hominem Dei, provolutusque pedibus ipsius, quibus signis potuit, peccasse se poenitere innotuit; ipso miserente et benedicente recepit loquelam, omnipotenti Deo famuloque ejus gratias relaturus. Postquam vero defunctus et sepultus est, nocturno silentio subintroierunt fures, aperire sepulcrum volentes propter induvias pontificales. Verum tantae vehementiae ventus obvius eis fuit, ut cunctae lampades, quae in crypta B. Matthaei ardebant, exstinguerentur; et ipsi cadentes in amentiam tam diu jacerent, quousque cleri populique spectaculum fierent.